REVISTA CENTRULUI DE STRATEGII APLICATE

DIPLOMACY & INTELLIGENCE

Nr. 2
Decembrie 2013

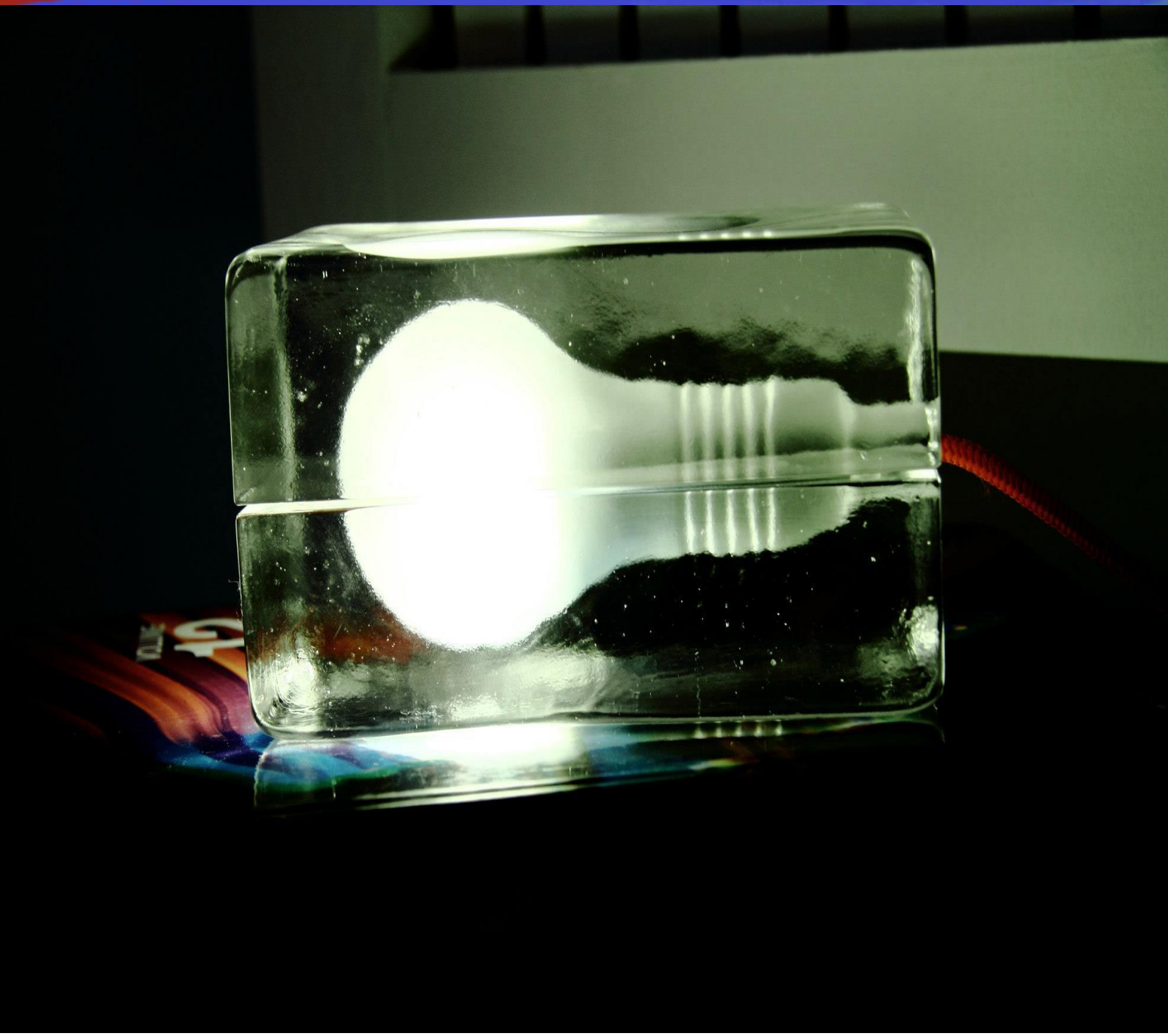

REVISTĂ DE ȘTIINȚE SOCIALE, DIPLOMAȚIE ȘI STUDII DE SECURITATE

Bordul editorial

Laura RITEŞ - Director Direcţia Procedură Legislativă, Sinteze şi Evaluări la Camera Deputaţilor
Ionuţ IFRIM – Conf. Univ. Dr., cercetător ştiinţific la Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române
Adrian CĂMĂRĂŞAN – Lect. Univ. Dr., Şef serviciu Protecţia informaţiilor clasificate la Autoritatea de Supraveghere Financiară
Corina Georgiana LAZĂR – Lect. Univ. Dr, Facultatea de Administraţie Publică, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative
Dragoş Tiberiu NIŢĂ – Expert la Institutul Cultural Român
Mihai MĂRGĂRIT – Consilier parlamentar la Camera Deputaţilor
Sarmiza ANDRONIC - Lector la Institutul Diplomatic Român
Mariana CAPOTĂ – Consilier parlamentar la Camera Deputaţilor
Ruxandra RÎMNICEANU – Dr. ing. expert INFOSEC

Redactor Şef

Valeriu ANTONOVICI – Cadru Didactic Asociat la Facultatea de Ştiinţe Politice, SNSPA,

Redactor Şef Adjunct

Petrică-Mihail MARCOCI - Lect. Univ. Dr. Academia de Poliţie „Al. I. Cuza"

Secretar General Redacţie

Ionuţ RITEŞ – Şef Birou, Camera Deputaţilor

Preşedinte de onoare

Ştefan GLĂVAN - Prof. Univ. Dr. Ambasador

Tehnoredactare

Diana COSTAŞ

Opiniile exprimate în textele publicate aparţin autorilor şi nu reprezintă punctele de vedere ale CSA. Autorii îşi asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate. Drepturile de autor rămân în proprietatea autorilor.

ISSN 2344 – 3650

Indexată în:

Centrul de Strategii Aplicate

Cuprins

Vasile-Adrian Cămărăşan 6
POLITICI EUROPENE PRIVIND MIGRAŢIA

Dorin –Marinel EPARU 20
MULTIDIMENSIONALITATEA CONFRUNTĂRILOR MILITARE

LUCA MIRELA DANIELA 45
EVOLUŢIA SPIONAJULUI DIN UMBRĂ:Continuitate sau estompare în trecut?

Iancu Luiza Mihaela 52
POSIBILITATEA CONSTITUIRII UNEI UNIUNI MONETARE ÎN AFARA UNIUNII ECONOMICE
STUDIU DE CAZ: ADERAREA ROMÂNIEI LA ZONA EURO ÎN 2015

Coşcodaru Iulian Mihai 64
UN NOU PERICOL LA ADRESA SECURITĂŢII INTERNAŢIONALE: ISLAMO-TERORISMUL

Centrul de Strategii Aplicate

POLITICI EUROPENE PRIVIND MIGRAŢIA

Dr. Vasile-Adrian Cămărăşan

Abstract

Migraţia ca vector al interculturalităţii a însoţit construcţia europeană, fundamentând o serie de abordări strategice în domenii fundamentale pentru consolidarea dimensiunilor de suport comunitar. Cu toate acestea, în pofida evoluţiilor preponderent pozitive, politicile europene privind migraţia rămân, pentru moment sufocate de interese diverse care îşi au izvorul atât la nivel naţional, al statelor membre, cât şi în abordările strategice propuse la nivel comunitar. În aceste condiţii, ambivalenţa şi paradoxurile acestor abordări europene constituie subiecte de analiză în contextul migraţiei europene, dar şi elemente de vulnerabilitate în contextul consolidării modelului social european. Investigaţia din articolul de faţă îşi propune să evidenţieze tocmai aceste aspecte de ambiguitate care afectează până la urmă abordarea europeană constructivă a migraţiei.

Migration, as an intercultural vector has accompanied the European construction supporting a number of strategic approaches in basic areas to consolidate the Community support. Even though, in spite of some positive developments, the European policies on migration are still overwhelmed by national policies or the Community' strategic approaches. In this respect, the ambivalence and paradoxes of the European policies are serious matters to be analysed in the context of European migration but also as vulnerabilities of the European Social Model. The investigation herein tries to stress these ambiguities that affect finally the positive European approach on migration.

Studiul politicilor europene privind imigraţia relevă în mod inevitabil legătura simbiotică dintre acestea şi evoluţia construcţiei europene. Practic, poziţia şi viziunea statelor europene asupra migraţiei pot fi descifrate cu uşurinţă urmărind momentele cheie ale fundamentării şi dezvoltării Uniunii Europene.

În această perspectivă, gestionarea fenomenului migraţiei a cunoscut diverse abordări a căror esenţă a fost una deosebit de elastică, înglobând, cu diverse ponderi

procentuale şi de interes, aspecte economice, politice, de justiţie şi sociale. Abordarea generală strategică a dezvoltării şi consolidării construcţiei europene a avut evidente implicaţii asupra gestionării fluxurilor migratorii, regularizării acestora şi a integrării imigranţilor şi a familiilor acestora.

Istoria migraţiei în Europa este una deosebit de complexă. Poate nu atât procesul globalizării în cadrul căruia construcţia europeană reprezintă una din componentele importante cât migraţia ca principal vector al interculturalităţii a cristalizat sistemul drepturilor şi libertăţilor comunitare, a contribuit la implementarea şi dezvoltarea cetăţeniei europene şi, nu în ultimul rând la îmbogăţirea sistemului de valori europene care, în ciuda faptului că se remarcă mai degrabă printr-un grad ridicat de eterogenitate, individualizează Uniunea Europeană ca model social şi cultural la scară globală.

În tot acest proces, politicile Uniunii cu privire la migraţie au jucat un rol decisiv. Este suficient să invocăm Modelul social european pentru a susţine această ipoteză. În mod evident, aspectele pozitive ale strategiilor, politicilor sau măsurilor de gestionare a migraţiei au dus la fundamentarea, dezvoltarea şi consolidarea unor mecanisme de management societal şi economic la nivel european având drept scop susţinerea creşterii economice a Uniunii dar şi contracararea dinamicii demografice în această regiune, proces ce dă naştere unor preocupări serioase asupra viitorului social al Europei.

Aspectele negative ale politicilor europene nu pot fi nici ele ignorate. Pe lângă resurgenţa mişcărilor politice de extremă care se pliază de multe ori pe curentul eurosceptic, crearea "fortăreţei Europa" contrazice de multe ori principiile care au stat la baza demarării proiectului european. Mai mult decât atât, în mod evident, componentele acestor politici, şi în mod special cele exclusive care privesc securitizarea migraţiei, constituie, de multe ori un serios obstacol în calea realizării unui grad ridicat de integrare al statelor membre la nivelul comunităţii şi al Pieţei Unice.

Pe de altă parte, mai ales în ceea ce priveşte aspectele sociale şi culturale, conceptualizarea şi tratamentul diferenţiat al unor grupuri sociale aruncă semne de îndoială asupra viziunii europene referitoare la grupurile etnoculturale, în raport cu cetăţenii europeni. Persistenţa nefundamentată a dualismului minorităţi naţionale-minorităţi etnice la nivel european constituie, de cele mai multe ori, sursă de discriminare şi de eludare a prevederilor dreptului comunitar de către state membre supuse

presiunilor interne exercitate tocmai de naţionalismul externist despre a cărui resurgenţă aminteam mai sus.

În fine, un alt aspect care trebuie subliniat şi este atins în analiza de faţă, este cel al ambivalenţei şi paradoxurilor politicilor europene privind migraţia. După cum arătam, raportul între politicile inclusive şi cele exclusive nu a fost încă stabilit la un nivel optim, în ciuda consolidării unor construcţii sectoriale care au în vedere atât aspectele sociale cât şi pe cele de justiţie şi securitate. Multe dintre acestea le vom semnala în analiza propusă în acest material.

Esenţa politicilor europene privind migraţia

Analiza integrată a politicilor europene privind gestionarea migraţiei nu ar fi posibilă fără unele clarificări conceptuale privind natura şi esenţa politicilor comunitare de regularizare şi valorificare a fluxurilor de imigranţi şi de gestionare, în acelaşi timp, a tuturor implicaţiilor economico-sociale pe care acest fenomen le are asupra societăţilor de inserţie.

După cum am arătat mai sus, trebuie subliniat faptul că orice analiză dedicată politicilor europene, indiferent de domeniul de acţiune, se întemeiază pe fundamentarea şi dezvoltarea construcţiei europene şi, implicit pe unul din principalele obiective ale acesteia, integrarea economică. Ulterior, odată cu consolidarea comunitară, elementele noi care au început să capete o importanţă tot mai mare în cadrul comun al Uniunii au impus reconsiderarea unor domenii şi transpunerea lor de la nivel naţional la un nivel superior de competenţă şi interes, cel supranaţional.

Aceste componente au făcut, de-a lungul timpului, o serie de cercetări fundamentate care au scos în evidenţă atât elementele constructive ale evoluţiei europene cât, mai ales, interdependenţele sectoriale care au facilitat şi accelerat procesul de integrare. Marele merit al acestor demersuri îl reprezintă asocierea şi armonizarea integrată a conceptelor şi agregatelor din diferite discipline de sine stătătoare care, finalmente, converg spre fundamentarea modelului european ca şi construcţie complexă bazată atât pe componente cuantificabile cât şi pe principii sociale care sprijină dezvoltarea Uniunii. Mai mult decât atât, ele deschid noi direcţii de cercetare sau oportunităţi carte pot fi valorificare în studii sectoriale centrate pe investigarea dinamicii vectorilor de integrare şi consolidare comunitară.

Pe de altă parte, urmărind evoluţia cadrului normativ şi

instituţional pe care s-a sprijinit construcţia europeană, se poate observa cu uşurinţă creşterea complexităţii mecanismelor şi instrumentelor comunitare ca răspuns la nevoile unei Uniuni cât mai integrate dar şi ca şi suport de implementare pentru strategiile sectoriale.

Fără a propune o analiză extensivă a politicilor europene ca şi concept şi conţinut, considerăm totuşi necesară punctarea unor momente esenţiale care au influenţat atât procesul de elaborare cât şi implementarea acestora şi chiar modalitatea de gestionare a întregului mecanism pe care aceste politici îl reprezintă în prezent.

Migraţia în politicile europene

Migraţia, ca fenomen inevitabil progresului social şi creşterii economice a fost prezentă în permanenţă ca ţintă a măsurilor strategice adoptate la nivelul Uniunii, ca dimensiune de sine stătătoare a unor politici sectoriale.

În fapt care este substanţa, care este specificul politicilor adoptate la nivel naţional şi european pentru gestionarea migraţiei? Este o întrebare care poate oferi soluţia rezolvării multor situaţii de criză la nivelul societăţii şi care poate, de asemenea, să reprezinte un fundament solid pentru orientarea unor noi strategii publice bazate pe integrare, pe gestionarea interacţiunilor comunitare, sau a pieţelor forţei de muncă.

În fapt, toate aspectele invocate mai sus sunt reglementate în cel mai înalt grad la nivelul cadrului strategic şi procedural european, stabilindu-se sarcini precise pentru acţiunile statelor, încurajându-se cooperarea regională şi transnaţională în vederea unei abordări corecte şi integrate a tuturor aspectelor proceselor şi fenomenelor de impact la nivelul societăţii.

În acest moment, politicile privind migraţia în Europa se adoptă pe două paliere diferite - naţional şi comunitar - care ţin seama atât de tradiţiile statelor şi poziţia lor faţă de fenomenul migraţiei cât şi impacturile sociale pe care fluxurile migratorii le au asupra societăţilor.

De asemenea, această structurare asigură o oarecare "operativitate" în soluţionarea unor aspecte concrete privind integrarea migraților dar respectă, în acelaşi timp, modalităţile de acţiune europeană, în special principiul subsidiarităţii. Cu toate acestea, de cele mai multe ori, măsurile adoptate la nivel naţional de diferite state membre tind să se reflecte în măsurile adoptate la nivel comunitar, acestea din urmă fiind decisiv influenţate ca dinamică şi finalitate de practicile naţionale.

Având în vedere impactul, deseori negativ, pe care îl are imigraţia asupra societăţii, cel puţin în fazele de început – „preintegrare" – este evident faptul că adoptarea măsurilor la diverse niveluri comunitare este un element de necesitate atât pentru a asigura un cadru social sănătos şi securizat în care persoanele să poată interacţiona în limite rezonabile cât şi pentru a facilita implementarea unor eventuale instrumente de intervenţie a autorităţilor în cazul unor situaţii tensionate.

Nu doar în Europa, după cum am arătat într-o secţiune anterioară, evoluţia fenomenului migraţionist a impus statelor elaborarea şi implementarea unor politici integrate, comprehensive, care să permită identificarea elementelor specifice fiecărei comunităţi, a lipsurilor de la nivelul acestora şi, implicit, să asigure o coerenţă ridicată în soluţionarea problemelor societale cauzate de impactul fluxurilor migratorii.

În prezent majoritatea statelor au politici care se adresează unor aspecte ale imigraţiei dar, din păcate, nu multe din acestea pot fi catalogate ca fiind foarte cuprinzătoare (Messina, Thouez 2002).

Totodată, în considerarea rolului diferitelor structuri ale autorităţii învestite cu competenţe în domeniul integrării şi al imigraţiei, trebuie să existe preocupare pentru o coordonare la nivel intern, coordonare care ar trebui să determine inclusiv crearea unor structuri cu responsabilităţi specifice.

Experienţa a peste 30 de ani de imigraţie la nivel european, a cristalizat ideea conform căreia un proces de integrare de succes implică trei elemente principale: adoptarea imigranţilor de către societate, adoptarea societăţii de către imigranţi şi adoptarea unor strategii adecvate de comunicare atât între imigranţi şi societate cât şi între ele şi guverne sau reprezentanţii autorităţilor publice, fie ele locale, regionale sau naţionale. Mai ales în acest din urmă caz, este nevoie de a stabili un set clar de reguli şi mijloace de comunicare pentru ca mesajul să fie transmis fără distorsiuni ideologice. Francezii, spre exemplu, au fost tentaţi să creadă că imigranţii sunt sursa problemelor legate de forţa de muncă sau de sistemul de securitate socială (Rosanvallon 2005, p. 70). Dar, după cum arată studiile sociologice, noii imigranţi, ca şi cei de dinaintea lor, au tendinţa să se concentreze în aceleaşi zone geografice. În aceste condiţii, Patrick Weil se întreabă, pe bună dreptate: „Cum poate reacţiona la fenomenul sosirii noilor imigranţi un locuitor din aceste zone, care a înţeles şi a crezut discursul asupra opririi imigrării?" (Weil 1995, p. 67)

În mod cert, nici un stat nu poate preveni imigraţia chiar dacă ar vrea acest lucru. Experienţa ne arată că şi cele mai represive regimuri au frontiere penetrabile. În cadrul societăţilor democratice care au acceptat principiul drepturilor fundamentale ale omului, un procent de imigranţi este inevitabil. Mai mult, natura complexă şi dinamică a fenomenului migraţiei face ca acesta să fie într-o permanentă creştere, astfel încât statele sunt puse în situaţia de a exercita un control asupra presiunii formidabile exercitate de acest fenomen. În acest sens, cel mai bun lucru pe care statele pot să-l facă este de a influenţa şi a ghida valurile de imigranţi prin implementarea de politici specifice de integrare, politici care să nu împiedice imigraţia. Politicile astfel creionate trebuie să fie îndeajuns de flexibile pentru a putea fi aplicabile atât diferitelor curente migratorii cât şi a modificărilor survenite în cadrul fenomenului. Având în vedere internaţionalizarea imigraţiei, cooperarea interstatală este o condiţie sine qua non fără de care un stat este practic lipsit de putere în controlul frontierelor în ciuda celor mai aspre măsuri adoptate în acest sens.

Necesitatea unei strategii constructive apare şi în domeniul dezvoltării şi implementării unor procese efective de integrare socială, cu accent particular pe integrarea grupurilor minoritare. Statele nu pot dicta asupra integrării sau asupra unor relaţii comunitare bune. Acest lucru se realizează prin cooperare cu opinia publică din poziţia de a conduce şi nu a fi condus. În acest sens, trebuie asigurate condiţiile necesare pentru ca imigranţii şi majoritatea populaţiei să înţeleagă că este în interesul propriu ca procesele de integrare să decurgă cu succes. Astfel, managementul acestui proces trebuie să cuprindă măsuri de educare a comunităţilor, de întărire a încrederii în aceste grupuri sociale şi de eliminare a cauzelor care au condus la marginalizarea grupurilor minoritare faţă de societate. Cu alte cuvinte, imigraţia este un fenomen inevitabil iar cel mai bun lucru pentru un stat este să-l influenţeze în direcţia obţinerii celor mai bune rezultate sociale şi economice atât pentru grupurile minoritare cât şi pentru societatea de adopţie. Astfel, integrarea apare ca o politică de sine stătătoare al cărei management înseamnă crearea condiţiilor pentru ca persoanele aparţinând grupurilor majoritare şi minoritare să-şi atingă scopurile în armonie socială.

În mod tradiţional, migraţia apare ca o relaţie între indivizii care se deplasează în căutarea unui loc de muncă şi guvern care acţionează ca „recepţioner" pentru cel ce doreşte

intrarea într-un stat şi obţinerea cetăţeniei acestuia. Azi, acest lucru este privit mai degrabă ca o „afacere" de nivel internaţional care beneficiază de un buget vast, oferind sute de mii de locuri de muncă în toată lumea, managementul fiind asigurat de grupuri de indivizi sau instituţii care au fiecare un interes în derularea afacerii. Această percepţie are consecinţe importante pentru state deoarece ridică problema eficacităţii mecanismelor regulatoare şi a politicilor cadru referitoare la relaţia imigranţi-stat.

Abordarea strategică a imigraţiei necesită implicarea tuturor actorilor în domeniu, aşa cum am subliniat mai sus, iar implementarea politicilor privind imigraţia trebuie să se facă de o manieră transparentă astfel încât toţi participanţii la acest proces să conştientizeze faptul că au un rol pozitiv. În acest sens, toate iniţiativele şi deciziile adoptate trebuie să le fie comunicate deschis şi în cel mai scurt termen.

În esenţă, rolul de manager al acestei problematici revine statului prin intermediul guvernului. Cu toate acestea, acest rol trebuie exercitat în colaborare cu o paletă largă de actori. La nivel general, această colaborare include imigranţii şi partenerii sociali – patronat, angajatori, sindicate sau organizaţii neguvernamentale ale imigranţilor. Acest dialog social este premisa de bază pentru o strategie managerială efectivă a procesului de imigraţie. Motivul principal îl constituie faptul că, la nivelul pieţei muncii, recrutarea şi selecţia muncitorilor se află în mâna patronatului sau angajatorilor. Pentru un management eficient al imigraţiei, se impune o „privatizare" a strategiei în care actorii principali ai pieţei muncii să fie încurajaţi să coopereze cu statul. Acest fapt obligă statul şi patronatele să convină că, mâna de lucru străină care intră în ţară reprezintă un compromis între sarcina guvernului de a restricţiona fenomenul imigraţiei – ceea ce aduce prejudicii patronatelor – şi interesul acestora de a obţine forţă de muncă în condiţiile unor costuri scăzute.

Una dintre dificultăţile principale în elaborarea unei strategii viabile de management al imigraţiei este necesitatea reconcilierii a două direcţii conflictuale care influenţează aşteptările şi atitudinea publică. Prima direcţie este evoluţia economiei spre globalizare, proces care leagă împreună economiile naţionale într-o singură entitate în timp ce se promovează o cultură uniformă pentru mase. A doua direcţie este reacţia adversă la fenomenul globalizării şi constă în creşterea importanţei acordate de persoane comunităţilor locale. Acest proces este caracterizat prin naţionalism şi fragmentare (Portes, Min 1993, p. 76), şi poate genera uneori insecuritate

socială ca urmare a şomajului şi marginalizării pieţelor de muncă precum şi datorită faptului că economiile locale sunt percepute a fi lipsite de forţă în faţa puterilor globale. Astfel, unul din pericole este apariţia unor ideologii negative faţă de imigranţi caracterizate prin percepţia publică conform căreia valurile de imigraţie sunt parte a unui schimb global care nu este controlat de state şi în faţa căruia comunităţile locale sunt lipsite de apărare (Castles 2007).

Este sarcina autorităţilor - la nivel central şi local - de a crea o atmosferă pozitivă, inclusivă, în care problemele legate de politicile de imigraţie să poată fi abordate de o manieră obiectivă încercându-se crearea unui curent de opinie favorabil în detrimentul adoptării unuia subiectiv existent deja. Premisele esenţiale în dezvoltarea unor asemenea politici sunt consistenţa, claritatea şi coerenţa în asigurarea unei informări corecte a opiniei publice. Spre exemplu, ar fi neproductiv pentru state să afirme că vor accepta numai imigranţi temporari pentru a detensiona atmosfera publică, în timp ce ele cunosc perfect faptul că nu vor putea să împiedice imigranţii temporari să-şi stabilească reşedinţa permanentă pe teritoriul lor.

Este important ca societăţile de inserţie să realizeze faptul că imigranţii trebuie integraţi şi că este esenţial să se evite discriminările împotriva lor. Cu toate acestea, imigranţii sunt discriminaţi adeseori în ţările de destinaţie. La rândul ei, această discriminare perpetuează ciclul de sărăcie şi alienare şi alimentează mişcările sociale printre imigranţi, creând un cerc vicios din care este dificil de ieşit. De asemenea, în multe cazuri, imigranţii nu pot exercita un control asupra copiilor lor în aceeaşi măsură în care ar fi făcut-o în ţările de proveniență. Subminarea autorităţii familiei combinată cu sărăcia şi prezenţa unui sentiment de dezrădăcinare reprezintă un amestec periculos care duce la un comportament antisocial în creştere (Rifkin 2006, p. 207).

Evoluţii şi paradoxuri privind migraţia şi politicile europene

O serie de paradoxuri ilustrează evoluţia politicilor privind imigraţia în Europa (Geddes 2003, pp. 2-10). În primul rând, guvernele europene şi, într-un înţeles mai larg, opinia publică sprijină politicile concepute în scopul limitării fenomenului migraţionist. Acest lucru este datorat aşteptărilor publice care sunt dificil de satisfăcut, iar calea prin care statele pot să convingă opinia publică este una îngustă. Percepţia faţă de imigranţi este una negativă. Într-o

mare măsură, europenii se simt copleşiţi de valul de imigranţi. Resentimentul a crescut în ultima jumătate de secol ameninţând însuşi procesul de europenizare. Conform unui sondaj, în anul 2000, numai 21% din europenii chestionaţi se arătau a fi „efectiv toleranţi" faţă de imigranţi. Mai mult de jumătate din subiecţii investigaţi au spus că procesul de educaţie suferă dacă procentul imigranţilor în populaţia şcolară este „prea ridicat". Mai mult, jumătate din cei chestionaţi au fost de acord cu faptul că „minoritarii abuzează de sistemele de protecţie socială" (Fuller 2002).

Chiar şi în Marea Britanie, care are o tradiţie de toleranţă faţă de imigranţi, având în vedere trecutul ei colonial, două treimi din cei chestionaţi au spus că sunt prea mulţi străini în ţara lor. În acelaşi spirit, două treimi din populaţia Germaniei este în favoarea unui control mai strict în domeniul imigraţiei. Resentimentul în creştere faţă de imigranţi, coroborat şi cu o oarecare atenuare a creşterii economice a încurajat formarea partidelor antiimigraţie de extremă dreaptă, multe din acestea bucurându-se de o largă susţinere (Wilcox, Weinberg, Eubank 2001).

Cu toate acestea, schimbarea demografică în Europa ar putea crea o situaţie nouă, după cum arată Comisia Europeană. Astfel, se aşteaptă ca populaţia totală a Uniunii Europene să atingă un nivel maxim în jurul anului 2022. Numai în următorii ani populaţia europeană cu vârsta peste 65 de ani va creşte cu 22%, în timp ce populaţia cu vârsta mai mare de 80 de ani va creşte mai rapid. Numărul de europeni cu vârsta între 55 şi 64 de ani va creşte cu 20% iar în Franţa, Luxemburg, Olanda şi Irlanda acest număr va creşte cu peste 40%. În prezent, persoanele în vârstă reprezintă 16% din populaţia Uniunii Europene, iar până în 2015 se preconizează să reprezinte 27% din totalul populaţiei (EUROSTAT). Mai mult, conform Directoratului pentru Populaţie al O.N.U., proiecţiile asupra populaţiei Uniunii Europene arată o scădere cu 41 de milioane de locuitori până în 2050 (United Nations Population Division 2008).

Având în vedere acest lucru, guvernele europene, îngrijorate, au iniţiat un număr de programe pentru a încuraja natalitatea. Au oferit importante reduceri de taxe pentru părinţi, concedii de maternitate plătite, îngrijire gratuită pentru copii, o reducere a ratei utilităţilor pentru familiile mari şi asistenţă financiară la cumpărarea locuinţei pentru părinţii tineri. Totuşi, aceste iniţiative politice au avut prea puţin succes. Astfel, realitatea demografică pune Europa în faţa unei

dileme. Singura soluţie este să se deschidă porţile pentru milioane de noi imigranţi. În 2002, cercetătorii au ajuns la concluzia potrivit căreia Europa trebuie să admită mai mult de un milion de imigranţi pe an, ceea ce echivalează cu un spor de un copil pentru fiecare femeie europeană (Bruni 2002). Numai Germania ar trebui să primească 500.000 de imigranţi în fiecare an pentru următorii 25 de ani sau să dubleze rata natalităţii atât pentru a evita un declin demografic brusc de la 83 de milioane de cetăţeni la mai puţin de 70 de milioane, asta deoarece se aşteaptă ca media de vârstă a populaţiei să crească la 49 de ani în 2050 (Martin, Abella, Kuptsch 2005, p. 45). În aceste condiţii, contribuţia imigranţilor în susţinerea forţei de muncă şi a sistemului securităţii sociale este crucială.

Al doilea paradox este legat de ambivalenţa politicilor de imigraţie implementate în ultimii 25 de ani la nivelul statelor şi, de la mijlocul anilor '90, la nivelul Uniunii Europene (Geddes 2003, p. 20). În timp ce încercau limitarea nivelului imigraţiei pentru a stabiliza grupurile de străini rezidenţi, guvernele au adoptat măsuri în sprijinul reîntregirii familiale, ceea ce i-a încurajat pe imigranţi să se adapteze mai uşor în noua societate. Dar, în acelaşi timp, s-a neglijat îmbunătăţirea mecanismelor sociale de integrare. Ca urmare, principalele consecinţe au fost, adoptarea unor politici restrictive privind imigraţia incapabile să răspundă fluxurilor migratorii şi valurilor de azilanţi şi refugiaţi. Aceste politici s-au dovedit ineficiente pentru grupurile minoritare şi ca urmare a politizării problematicii imigraţiei, alimentată de adesea de grupurile extremiste.

Al treilea paradox, care naşte motive de îngrijorare în prezent, este rezultatul incoerenţei care a caracterizat politicile iniţiale de imigraţie atât la nivelul majorităţii statelor europene cât şi la nivelul Comunităţilor europene. Obsesia reglementării fluxurilor migratorii a dus la neglijarea consecinţelor sociale ale imigraţiei, la neglijarea managementului diversităţii (Castles 2007). Aşa cum am arătat anterior, complexitatea managementului diversităţii şi al promovării societăţii multiculturale, implică mai mult decât reglementarea fenomenului migraţionist. Am putea spune că acest lucru a dus la evenimentele nefericite din Londra în iulie 2005. De asemenea, managementul defectuos al diversităţii a fost ilustrat cât se poate de clar în timpul tulburărilor sociale din Franţa, în noiembrie 2005, când Nicholas Sarkozy a propus noi limitări ale fluxurilor migratorii, fără însă a face vreo referire la segregarea spaţială şi condiţiile dramatice de locuit îndurate de

grupurile etnice din Franţa (Lakoff 2008).

Una din concluziile care se desprind de aici este aceea că, în continuare, guvernele europene rămân credincioase ideii că, politicile de imigraţie trebuie să se axeze în primul rând pe securizarea frontierelor, în dauna dimensiunii socio-economice a migraţiei (Blendel 2005). Ca rezultat imediat, această abordare a dus la ignorarea cauzelor esenţiale ale aspectelor securităţii societăţii în ansamblul ei: eşecul unei integrări efective a imigranţilor în societate. Politicile naţionale şi comunitare din prezent sunt disfuncţionale, în sensul că nu duc la sporire a securităţii interne sau externe atâta timp cât adoptarea unei politici comunitare coerente de securitate şi apărare întârzie să fie adoptată, iar diferenţele ideologice dintre „greii" europeni duc la existenţa unui sistem de securitate fragmentat şi eterogen la nivelul continentului, aceasta chiar dacă eforturile în sensul regularizării acestor aspecte nu lipsesc.

Mai mult, în implementarea acestor politici, autorităţile statelor membre au încurajat în mod neintenţionat, desigur, atitudini discriminatorii şi au introdus măsuri care au condus la limitarea drepturilor imigranţilor şi descendenţilor acestora. În schimb, aceste trenduri au dus la subminarea integrării şi alimentarea dezordinii şi chiar a terorismului (Castles 2004 p. 215).

Percepţia imigraţiei în Uniunea Europeană se bazează pe stereotipii opuse de cele mai multe ori. Pe de-o parte politica europeană în domeniul imigraţiei este percepută ca fiind prea restrictivă şi construcţia aşa-numitei „Fortăreţe a Europei" s-a dovedit nefastă pentru imigranţi (Blendel 2005). Pe de altă parte, sunt autori care consideră această politică liberală şi permisivă (Coleman 2002). Conform acestei viziuni, politica europeană în domeniul migraţiei a dus la creşterea numărului de imigranţi ceea ce, a provocat, la rândul ei, o creştere a ameninţărilor la adresa securităţii interne, identităţii naţionale şi coeziunii sociale. Tensiunile crescute datorate influxului imigranţi au determinat Organizaţia Internaţională pentru Migraţie să concluzioneze într-un raport publicat în anul 2002 că punctul de vedere dominant în Europa este acela că „presiunea imigraţiei a atins niveluri intolerabile" (Nyberg-Sorenson, Van Hear, Engberg-Pedersen 2002). De asemenea, raportul a atenţionat asupra faptului că europenii îşi simt identitatea ameninţată de valul de străini. Cu toate acestea, adevărul este undeva la mijloc. Practic, neliniştea faţă de imigranţi vine mai puţin din realităţile macro-

economice, cât din modul în care ele au fost prezentate, pe de-o parte şi din modul în care se traduc pe teren, pe de altă parte. Nelinişstea oamenilor provine, deci, în acelaşi timp, din fenomenul inegalităţilor dinamice, căci eforturile necesare integrării acestor persoane nu se impune în aceeaşi măsură pentru toţi, şi din tendinţa dezastruoasă de a prefera „scandalului adevărului", „politica iluziei" (Fitoussi, Rosanvalon 1999, p. 75).

Centrul de Strategii Aplicate

Bibliografie

Blendel, Petra. 2005. „Immigration Policy in the European Union: Still bringing up the walls for fortress Europe?", *Migration Letters*, Vol. 2 No. 1, 20-31;

Bruni. Frank. 2002. „Persistent Drop in Fertility Reshapes Europe's Future", *The New York Times* ;

Castles, Stephen. 2007. „The Factors that Make and Unmake Migration Policies", în *„Rethinking migration: new theoretical and empirical perspectives"*, Portes Alejandro and DeWind Josh (editors), 29-62, Berghahn Books;

Castles, Stephen. 2004. "Why migration policies fail?", *Ethnic and Racial Studies*, Volume 27, Number 2, 205-227;

Coleman D. A. 2002. „Mass Migration to Europe: Demographic Salvation, Essential Labour or Unwanted Foreigners?" în *„West European immigration and immigrant policy in the new century"*, Messina A. M. (editor), 47-77, Greenwood Publishing Group;

Fitoussi, Jean Paul, Rosanvallon, Pierre. 1999. *Noua epocă a inegalităţilor*, Institutul European, Bucureşti;

Fuller, Thomas. 2002. „Foreign Workers Face Turning Tide: Blacklash in Europe", *International Herald Tribune*;

Geddes, Andrew. 2003. *The Politics of Migration and Immigration in Europe*, SAGE;

Lakoff, Aaron. 2008. Not Wanted After the voyage: The Politics of Immigration in France and Canada, *Global Research*, September 5;

Martin, Philip; Abella, Manolo; Kuptsch, Cristiane. 2005. *Managing Labor Migration in the Twenty-first Century*, Yale University Press, New Haven and London;

Messina, Anthony M.; Thouez, C. V. 2002. „The Logics and Politics of a European Immigration Regime", în *West European immigration and immigrant policy in the new century*, ed. Messina Anthony M, 97-123, Greenwood Publishing Group;

Nyberg-Sorenson, Ninna;Van Hear, Nicholas; Engberg-Pedersen, Poul. 2002. The Migration Development Nexus Evidence and Policy Options, *International Migration* Volume 40, Number 5, Special Issue 2, 49-73;

Portes, Alejandro; Min, Zhou. 1993. The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants Among Post-1965 Immigrant Youth, *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences*, 530 November, 74-96

Rosanvallon, Pierre. 2005. *Noua problemă socială*, Institutul European, Iaşi;

Rifkin, Jeremy. 2006 Visul european. Despre cum, pe tăcute, Europa va pune în umbră „visul american", Ed. Polirom, Iaşi;

Weil, Patrick. 1995. *Pour une nouvelle politique d'immigration* Fondation Saint-Simon, Paris

Wilcox A., Weinberg L., Eubank W. 2001. *„Explaining National Variations in Support for Far Right Political Parties in Western Europe 1990-2000"* – în *The Revival of Right-wing Extremism in the Nineties*, (editors) Merkl P. H and Weinberg L., 126-143, Routledge, 2001.

MULTIDIMENSIONALITATEA CONFRUNTĂRILOR MILITARE

Col. dr. Dorin –Marinel EPARU[*]

Argument

Astăzi, germenii unei noi arhitecturi globale de securitate ocupă un loc tot mai important în cadrul preocupărilor comunităţii internaţionale. Când se discută despre conflict, se impune să fie avută în vedere, în primul rând, imaginea unei stări de neînţelegere, a unui dezacord – caracteristică relevantă a acesteia fiind absenţa violenţei. Apoi, peisajul trebuie să reţină, progresiv, aspecte ce definesc confruntări de interese antagonice care au potenţialul ca, în anumite circumstanţe, să degenereze transformându-se în ciocniri violente. Dinamica permanentă înregistrată de natura, valoarea şi dimensiunile aspectelor specifice confruntărilor militare, reclamă necesitatea cunoaşterii detaliate a acestora pentru raportarea corectă la ele, pentru înţelegerea corectă a determinărilor specifice şi pentru abordarea lor în manieră ştiinţifică. Am apreciat acest fapt ca fiind un motiv suficient pentru a iniţia demersul modest de cercetare a multidimensionalităţii conflictelor militare - doar să identificăm şi să evidenţiem cele mai relevante aspecte ale multidimensionalităţii confruntărilor militare moderne.

Cuvinte cheie: *confruntarea militară; multidimensionalitate;*

Today, the germs of new global security architecture play an increasingly important role in the international community's concerns. When discussing conflict, it must be considered, first, the image of a state of misunderstanding, disagreement - relevant feature of which is the absence of violence. Then, the landscape should note, gradually defining issues of interest antagonistic confrontations that have the potential, under certain circumstances, to degenerate turning into violent clashes. Registered permanent dynamic nature, amount and size of specific aspects of military confrontation, require detailed knowledge of their need for accurate reporting them to the correct understanding of specific measurements and their approach to scientific manner.

I appreciated this as sufficient reason to initiate research approach multidimensionality modest military conflicts - only to identify and highlight the most relevant aspects of multidimensionality modern military confrontations.

Keywords: *military confrontation; multidimensionality;*

[*] lector universitar, comisia didactică nr. 1 „Ştiinţe militare. Studii strategice şi de apărare" / Departamentul Operaţii Întrunite, Studii Strategice şi de Securitate / Facultatea de securitate şi apărare, dorineparu@gmail.com, mobil:0723544096;

Mediul de securitate internaţional se află într-o transformare permanentă. Unele schimbări sunt lineare şi previzibile - fie că decurg din evoluţia obiectivă a mediului de securitate, fie că reprezintă rezultatul unor strategii şi programe. Altele au caracter surprinzător, seismic sau de discontinuitate strategică, fiind însoţite de o doză de incertitudine semnificativă ca natură, amploare şi durată. În aceste condiţii, la nivel global, lumea continuă să rămână puternic conflictuală, confruntarea fiind unul dintre conceptele identitare ale existenţei umane.

În mod obişnuit, **conflictele** sunt asociate cu certurile, conflictele de interese, criză, putere sau folosirea violenţei. Dacă acceptăm că apariţia şi dezvoltarea conflictelor sunt determinate de depăşirea anumitor limite, în general cunoscute, precum şi de incapacitatea actorilor implicaţi de a face faţă unor presiuni de stare, intrarea în noua eră a cunoaşterii echivalează cu un spor semnificativ al potenţialului de a anticipa şi de a răspunde la situaţii-limită, şi al capacităţii de a controla disfuncţiile înregistrate. În mod logic, aceste premise ar trebui să conducă la diminuarea sau chiar la eliminarea tensiunilor, a disfuncţiilor şi dezechilibrelor critice. Toate acestea ar urma să se producă mai ales în fazele primare, înainte de agravarea situaţiilor ce pot deveni conflictuale, în etapa opoziţiei conciliabile, a contradicţiilor ce se pot soluţiona la masa tratativelor.

Conflictualitatea, în toate formele sale, exprimă starea de fapt a sistemului geopolitic global, echilibrele şi dezechilibrele sale relative, aspectele de simetrie şi asimetrie. În privinţa cauzalităţii, aceasta, deşi complexă, se regăseşte în mai multe dimensiuni. Raportat la **confruntările militare**, multe dintre acestea au căpătat o valoare tradiţională. Altele sunt percepute ca fiind rodul trăsăturilor de modernitate ale societăţii actuale.

1. DIMENSIUNI TRADIŢIONALE ALE CONFRUNTĂRILOR MILITARE

Conflictele sunt vechi de când lumea, ele sunt un fenomen universal care poate fi întâlnit la toate nivelurile convieţuirii umane. Însă nu prezenţa conflictelor este problematică, nu ea este cea care constituie o ameninţare la adresa păcii, ci formele ei violente, care propagă sisteme nedrepte, care avantajează doar una dintre părţile implicate, parte înclinată să preia puterea şi să impună propria voinţă, şi care se percepe ca fiind unicul deţinător al „adevărului absolut“. Asemenea atitudini pot degenera cu uşurinţă în modele de gândire şi de comportament orientate spre cucerirea totală: pierderile suferite de una dintre părţi sunt

câştiguri pentru cealaltă. Câştigătorul, prin asociere, este cel mai puternic, dreptatea fiind, de fiecare dată, de partea sa. *„Riscurile şi problematica confruntărilor nu mai pot fi abordate cu actualele doctrine şi strategii politico-militare"(* FRUNZETI *2011*, p.158*).* Iată, în câteva paragrafe, dimensiunile tradiţionale ale conflictelor militare.

1.1. DIMENSIUNEA GEOSTRATEGICĂ

Din punct de vedere geopolitic, conflictul comportă câteva caracteristici clare: poziţia pe harta lumii, cauzele, actorii geopolitici implicaţi, motivaţia protagoniştilor, contextul geopolitic, configuraţia teritorială şi consecinţele acestuia asupra distribuţiei în spaţiu a anumitor elemente, ideologia sau teoria geopolitică care-l legitimează din punct de vedere ştiinţific etc.

Dobândirea unei poziţii geostrategice asupra unor spaţii cu o anumita semnificaţie, fie că au resurse, fie au o poziţie geostrategică însemnată (strâmtori, canale), constituie un motiv destul de întemeiat pentru determinarea unei stări conflictuale.

Dincolo de consideraţiile referitoare la cauzalitatea potenţială a confruntărilor militare, precum şi de cele ce privesc determinările de natură geostrategică ale beligeranţilor, avantajele pe care le conferă deţinerea controlului asupra anumitor elemente de natură teritorială, capitalizează semnificativ puterea şi influenţa deţinătorilor.

1.2. DIMENSIUNEA POLITICĂ

Există opinii potrivit cărora războiul nu ar mai fi o continuare a politicii, ci sfârşitul politicii. Adică acolo unde nu a reuşit politica, începe războiului (înţeles ca luptă armată, ca sistem de acţiuni armate, violente, distrugătoare, pentru că, de fapt, celelalte componente ale războiului sunt în permanenţă fie activate, fie în stand-by.). Dar războiul face parte nemijlocită din politică, este braţul ei înarmat. În opinia noastră, războiul este mai mult decât continuarea politicii prin alte mijloace. El este *instrumentul politicii* şi, în absenţa unei responsabilităţi socio-umane remarcabile, riscă să devină *politica însăşi*. Evident, *interesul* este imboldul acţiunii, motivul acţiunii, iar politica nu este altceva decât o expresie a interesului.

De regulă, interesul determină acţiunea nu printr-o relaţie directă, ci mediat, adică printr-un proiect care, de regulă, este un proiect politic. Deci, politicul transformă, metamorfozează, transpune interesul în acţiune.

Expert în ştiinţe politice, geostrategist şi om de stat, american de origine poloneză, (Zbigniew BRZEZINSKI), consideră şi afirmă într-o lucrare că, pe termen scurt, interesul

Statelor Unite ale Americii este să păstreze şi să consolideze pluralismul geopolitic pe harta Eurasiei. Pe termen mediu, americanii caută parteneri care să-i ajute să edifice, în zonă, un sistem de securitate. Pe termen lung, americanii doresc să creeze în Eurasia un nucleu de responsabilitate politică. Conceptul geopolitic la care se referă Brzezinski, este apreciat ca fiind o magistrală sinteză asupra politicii mondiale, adică un pilon în jurul căruia se poate structura sau destructura filosofia războiului viitor.

1.3. DIMENSIUNEA ECONOMICĂ

Cele mai multe dintre conflictele lumii au avut la baza cauze economice, indiferent de haina pe care au îmbrăcat-o. Accesul direct la anumite resurse – petrol (conflictele Golfului), apa (disputa dintre Turcia, Siria şi Irak privind apa celor doua fluvii, Tigru şi Eufrat; India şi Pakistan asupra Indusului; Israel şi Palestina asupra acviferelor din Cisiordania etc.), uraniu, diamante etc. – a generat şi alimentat un număr considerabil de conflicte în sec. al XX-lea. Determinările economice sunt fundamentale pentru fizionomia războiului. Ele reprezintă o expresie a legii de potenţial şi se constituie, adesea, nu doar în suport, ci şi în cauză, în condiţie a războiului.

Nu se poate declanşa un război, dacă nu există posibilităţi de sustenabilitate în teatru. Statul care este ameninţat cu războiul (fie pentru deblocare unei situaţii strategice, fie pentru impunerea unui anumit comportament) nu poate accepta confruntare armată – ca formă ultimă a războiului – dacă nu dispune de un potenţial economic suficient cel puţin pentru se pune în operă ceea ce se numeşte *descurajarea de la mic la mare*. Fără un astfel de potenţial (care înseamnă resurse materiale, potenţial tehnologic etc.) angajarea confruntării armate, în condiţiile decalajelor tehnologice militare imense, înseamnă sinucidere curată. Aproape orice război (fie punitive, fie declanşate pentru menţinere păcii) au şi obiective economice. În esenţa oricărei politici, determinările economice sunt osatura. Un alt cunoscut analist, (Rassinier, pp. 13-17), sesizează într-un articol dificultăţile statului, atât în ceea ce priveşte deficitul bugetar, cât şi condiţiile concrete în care evoluează economia unui stat, lipsită din ce în ce mai mult de pieţe externe şi cu cele interne suprasaturate. Este foarte posibil ca, în aceste condiţii, economia să apeleze la presiuni de altă natură decât cele ale războiului economic (politice, diplomatice, ale ameninţării cu forţa şi chiar la cele militare), pentru a se

impune şi a-şi realiza acel optim necesar. Cu alte cuvinte, economia condiţionează complex filozofia şi fizionomia conflictului, atât direct, cât şi indirect, prin mijlocirea politicii şi tehnologiei, pe următoarele coordonate:

♦ ca factor de potenţial;

♦ ca posibilitate de susţinere în teatru;

♦ ca potenţial financiar şi tehnologic;

♦ ca dinamică a unor proiecte viitoare de resurse şi de potenţial;

♦ ca generator de concurenţă, tensiuni şi conflicte.

Aspectele economice au, aşadar, un rol important în configurarea conflictelor. Se apreciază că „*există şi alte aspecte ale motivaţiei umane, care nu au nici o legătură cu economia şi în care îşi au originea discontinuităţile istoriei – majoritatea războaielor, erupţiile bruşte ale pasiunilor religioase, ideologice sau naţionaliste, care au dus la fenomene ca Hitler şi Khomeini*." (FUKUYAMA, p.139)

1.4. DIMENSIUNEA SOCIALĂ

Deşi este un fenomen social, conflictul are cea mai redusă „audienţă" dintre toate fenomenele şi procesele sociale. Societatea respinge conflictul. Oamenii consideră că este un fenomen negativ, cu implicaţii grave în domeniul social.

Percepţia negativă a populaţiei şi societăţii civile asupra conflictului s-a accentuat de-a lungul timpurilor.

Războiul, de exemplu, este un produs al unui dezechilibru ajuns în faza de conflict, dar el nu reprezintă o soluţie definitivă pentru restabilirea echilibrului, ci doar o soluţie violentă, cu costuri foarte mari, cu multe riscuri şi cu o mulţime de efecte. În toate timpurile, războiul a fost nepopular. Chiar şi în situaţia războaielor de eliberare, lupta armată, deşi era, poate, unica modalitate de obţinere (prin forţă) a dreptului la libertate, nu a fost agreată, ci doar suportată ca necesitate.

Există un paradox: pe de o parte, războiul este respins de societate ca modalitate de soluţionare a problemelor sociale complexe şi, pe de altă parte, acest fenomen are determinări sociale precise, rezultate tocmai din evoluţia spre conflict a unor tensiuni de altminteri fireşti în dinamica socială. Există cel puţin două tipuri de determinări sociale. Unele sunt de natură generală, făcând parte din conflictualitatea socială, altele sunt specifice fiecărui tip de confruntare armată.

Cele de natură generală se referă la:

♦ creşterea tensiunilor sociale generatoare de crize şi conflicte;

♦ apariţia unor interese care opun categoric o entitate altei entităţi

(îndeosebi state, grupuri de state, alianţe, dar şi entităţi non-statale, transfrontaliere, în reţea etc.);

♦ apariţia şi proliferarea, în anumite medii sociale, a unui spirit revanşard, justiţiar şi războinic.

Cele specifice sunt, în general, punctuale şi se referă la:

♦ extinderea a ceea entitatea respectivă consideră a fi spaţiu vital;

♦ inducerea şi proliferarea unui spirit punitiv sau de revanşă;

♦ interese economice cu determinări şi localizări în mediul social.

Aceste determinări nu explică decât în mică măsură fenomenul război. Faptul că războiul a fost şi a rămas specific societăţii omeneşti are o determinare intrinsecă, fiind condiţionat de sistem.

O delimitare interesantă, făcută de un cunoscut analist (HUNTINGTON, 2002, p.69) este aceea între *modernizare*, *occidentalizare* şi "*state sfâşiate*" (ambivalente). Criticii tezei susţin că nu este posibilă modernizarea fără occidentalizare. În replică, cei care dau dreptate tezei aduc ca argument situaţia Japoniei. După ei, aceasta a adoptat tehnologia occidentală, democraţia parlamentară, capitalismul, dar a rămas distinctă din punct de vedere cultural faţă de Occident. Aceeaşi situaţie o are şi China sau "tigrii asiatici". Însă cel mai bun exemplu al unei modernizări fără occidentalizare îl reprezintă, probabil, Rusia, statul cheie al lumii ortodoxe. Huntington susţine ideea că Rusia este un stat ne-occidental chiar dacă împărtăşeşte cu „*vestul o bună parte din moştenirea sa culturală*". În acelaşi timp Occidentul se deosebeşte de civilizaţia „ortodoxă" prin faptul că a cunoscut Renaşterea, Reforma şi Iluminismul.

Se pare că mediul social s-a polarizat. La un pol se află o parte a populaţiei planetei – lumea civilizată – care se opune violenţelor, dar susţine războiul împotriva terorismului, crimei organizate, degradării fiinţei şi condiţiei umane, iar la celălalt pol se află cei care generează aceste ameninţări asimetrice. Nu este foarte uşor de făcut o departajare între unii şi alţii, chiar dacă valorile şi filosofiile acestor două tabere sunt diametral opuse. Intervine în ecuaţie jocul complicat al intereselor, iar acestea amestecă oamenii şi lumile.

1.5. DIMENSIUNEA IDENTITARĂ (ETNICO-RELIGIOASĂ)

Frecvent multe dintre conflictele lumii capătă conotaţii identitare, indiferent de natura acestora, fie ca sunt naţionale (războaiele de independență care au dus la crearea statelor moderne), etnice (conflictele Africii, bascii, kurzii etc.), ideologice (nazismul, comunismul etc.) sau religioase (catolici – protestanți, Irlanda de Nord; mozaici - islamici, Israel - Palestina; islamici – creștini, SUA - Iraq, suniți – siiți, Iran -Iraq etc.

Atacurile teroriste din SUA, de la 11 septembrie 2001, au produs puternice mutaţii pe scena politică internaţională, „ciocnirea civilizaţiilor", anticipată de Huntington, transformându-se în „ciocnire a religiilor". Poate fi remarcată o încercare de re-secularizare, adică o încercare a principalilor jucători de pe scena politică internaţională de a înlătura factorul religios din sfera politică cu ideea că astfel se va înlătura una din principalele surse de conflict.

Disoluţia accelerată a legăturilor tradiţionale care asigură coeziunea socială şi culturală a unei societăţi se combină adesea cu moştenirea istorică şi manifestările curente de represiune politică, sărăcia economică şi prefacerile sociale comune, cu mişcările religioase extremiste. Valorile culturale şi religioase, exagerate datorită unor interese exacerbate, pot degenera cu rapiditate şi uşurinţă în acţiuni al căror rezultat să fie deosebit de tragic - pot conduce la fanatism. Efectele catalizatoare pot avea, în acest sens, societăţile în care oamenii se identifică în termenii apartenenţei la un anumit grup etnic sau religios, şi cele în care există o anumită predispoziţie pentru sacrificiul suprem în numele grupului de apartenenţă şi pentru idealurile "înălţătoare".

Uneori, teama de a fi exterminat din punct de vedere etnic, cultural sau religios a unui individ sau grup, conduce, uneori, la violenţe care pot scăpa de sub control. Majoritatea oamenilor devin foarte sensibili atunci când le sunt ameninţate valorile cu care se identifică, teritoriul natal, limba, religia.

Unele manifestări conflictuale ţin de criza de identitate naţională, etnică, culturală şi religioasă. Istoria a demonstrat că acţiunile în numele religiei sunt extrem de violente. Forma cea mai comună pe care o iau acestea este terorismul.

Definiţiile date terorismului sunt numeroase şi foarte diversificate. Unele consideră acest fenomen ca fiind normal, ca reacţie la „virusarea" sistemelor societale şi la bulversarea sistemelor de valori, altele îl plasează în formele extreme de manifestare a violenţei umane, iar cele mai multe îl consideră un fenomen de patologie socială, adică o reacţie anormală, asimetrică, chiar atipică şi, în general, cu totul disproporţionată la progres, la tendinţele evolutive ale societăţilor. Desigur, aceste definiţii îşi au importanţa lor, întrucât analizează, din varii puncte de vedere, un fenomen – fenomenul terorismului – şi îl plasează într-o ontologie socială şi ea foarte diversificată şi foarte complexă.

„Terorismul este o problemă a oamenilor care plonjează într-o logică a urii

fără limite, pentru care toate valorile ce fundamentează societatea noastră occidentală şi mai ales respectul faţă de viaţa umană nu mai au curs."(DELANGHE, 2001, www.fr.strategie.org. *consultat*: 11.11.2013). Acesta se prezintă ca un fenomen social extrem de complex, constând din manifestarea spectaculoasă a violenţei, cu scopul de a atrage atenţia, a înspăimânta, a chinui şi a impune un anumit tip de comportament, uneori, pur şi simplu pentru a teroriza, printr-o gamă foarte diversificată de acţiuni-limită, în care omul este deopotrivă armă şi victimă, călău şi condamnat. Terorismul are cauze şi efecte. El se prezintă ca un aisberg, care ameninţă nu numai cu ceea ce se vede, ci mai ales cu ceea ce nu se vede. Poate avea explicaţii, nu însă şi justificări sau raţiuni suficiente.

Terorismul frizează iraţionalul. El nu este înfruntare sau confruntare, ci anormalitate, ură, patologie socială, inteligenţă criminală, mârşăvie. La acestea se adaugă caracterul clandestin şi conspirativ. Simpla omorâre a lui bin Laden nu a rezolvat problemele terorismului, căci structurile construite vor funcţiona mai departe. Mai mult încă, încarcerarea «şefului» va provoca cert acţiuni teroriste (tip luare de ostatici) pentru obţinerea eliberării sale, lucru care va crea dificultăţi mari, în ciuda anulării principiului «zero pierderi». *„Evident că, prin fermitate şi cu răbdare, terorismul mondial poate fi eradicat, aşa cum a fost lichidat cel german acum câteva decenii. Incontestabil, nota de plată va fi foarte mare"* (BĂLĂCEANU–STOLNICI, ziarul ZIUA, 26.09.2001).

Evoluţia terorismului de la acte de înspăimântare a populaţiei, din vremea Imperiului roman şi a invaziilor barbare, şi de impunere a unui tip de comportament, până la ceea ce azi numim *război terorist*, război care, într-o formă sau alta, afectează întreaga planetă, este indubitabilă. De aici rezultă o mulţime de întrebări la care nu se poate răspunde imediat şi superficial. Neîndoielnic, terorismul este un fenomen complex, cu cauze profunde, ce ţin de funcţionarea societăţii, de relaţiile dintre individ, grup şi societate, de raporturile sociale şi, deopotrivă, de patologia socială. Care sunt factorii care au favorizat o astfel de evoluţie? Cum au apărut? Cât sunt ei de „obiectivi", de necesari, de întâmplători? În ce măsură puteau fi preveniţi? Cu alte cuvinte, cât de „vinovată" este lumea pentru propria ei terorizare?

În societatea contemporană, terorismul se înscrie în piramida violenţei, alături de război, conflictul armat, crima organizată, violenţa infracţionalităţii neorganizate şi a violenţei domestice, dar dacă definiţia terorismului s-ar aplica şi la războiul

nuclear, războiul clasic, lupta de gherilă şi la cea de insurgenţă, termenul şi-ar pierde orice interes funcţional. De aceea, în ciuda ambiguităţilor şi a neînţelegerilor din definiţiile date terorismului, în accepţiunea modernă acest concept este cel mai adesea asociat cu un tip de acţiuni violente ale unor indivizi şi grupuri sau ale statelor, precum şi cu evenimente care se desfăşoară în vreme de pace, nu de război convenţional.

Pentru a înţelege mai bine care locul şi rolul terorismului în universul general al violenţei, acesta trebuie analizat ca o formă de luptă şi nu ca pe o aberaţie socială sau politică, deci din punct de vedere tehnic şi nu moral. Pentru aceasta, se impune să fie diferenţiat terorismul de alte forme de conflict violent cum ar fi lupta de gherilă, sau de război convenţional, pentru că atât războiul, cât şi gherila presupun utilizarea violenţei pentru a atinge scopuri politice. În ceea ce priveşte cel de-al treilea element, inducerea fricii în rândul populaţiei, el este comun atât războiului cât şi luptei de gherilă.

Terorismul de natură religioasă este acuzat îndeosebi de dogmatism religios, de fundamentalism, de existenţa unor secte religioase care au ca fundament dogmatic eludarea şi lupta împotriva ordinii sociale. Această formă de terorism este cea mai virulentă, pentru că autorii nu iau în calcul conservarea nici chiar a fiinţei proprii.

Un exemplu în acest sens îl reprezintă atacul din 11 septembrie 2001 executat de organizaţia Al-Qaida asupra oraşelor New York şi Washington, atac în care teroriştii şi-au sacrificat propriile vieţi alături de cele ale victimelor lor. O situaţie *sui-generis*, în acest context, o reprezintă valul de atentate teroriste din lunile ianuarie şi februarie 2006, cauzate de publicarea într-o serie de ziare occidentale a unor caricaturi la adresa profetului Mahomed.

Statul român în ansamblu şi fiecare dintre instituţiile şi structurile care au atribuţii în activităţile ce se constituie în coordonate ale demersului general de prevenire şi combatere a terorismului au obţinut rezultate meritorii, au acumulat deja o experienţă valoroasă, fapt recunoscut ca atare pe plan intern şi internaţional. Ceea ce interesele fundamentale ale României impun însă în acest moment, este valorificarea unitară a experienţei dobândite, în vederea trecerii într-o etapă organizatorică superioară prin configurarea şi operaţionalizarea unui mecanism interinstituţional de prevenire şi combatere a terorismului, într-o manieră care să răspundă provocărilor specifice actualului context de securitate.

1.6. DIMENSIUNEA MILITARĂ

În contextul existenţei, la nivel internaţional, a unui mediu de securitate concurenţial, tendinţa cea mai evidentă şi mai semnificativă este cea de proliferare a înarmării, îndeosebi în domeniul armelor de distrugere în masă numărul statelor potenţial deţinătoare de asemenea capabilităţi fiind în creştere, în următorii ani, conform studiilor şi analizelor specialiştilor, iar flexibilitatea şi letalitatea acestor arme fiind, de asemenea, în continuă creştere ca urmare a dezvoltării rapide a tehnologiei. Din nefericire, sistemele de armamente, inclusiv cele de distrugere în masă, sunt în general accesibile statelor ce doresc să le obţină, inclusiv actorilor non-statali.

Armele de distrugere în masă sunt preferatele actorilor non-statali, deoarece acestea pot provoca pierderi majore cu costuri reduse, mai ales cele care folosesc tehnologii civile. Acest fenomen poate creşte în amploare dacă va fi finanţat de către anumite state cu posibilităţi financiare ridicate. Întrucât astfel de state acordă un sprijin substanţial extremismului, coroborat cu posibilitatea redusă de a descuraja această tendinţă şi dificultatea realizării practice a acesteia prin mijloace convenţionale, aceste ameninţări vor deveni elemente cheie de risc, pe termen scurt şi mediu, la adresa securităţii internaţionale.

Sub pretextul contracarării proliferării continue a sistemelor de armamente, statele puternice (Federaţia Rusă, China, Republica Coreea, Iranul etc.) vor continua să se înarmeze, potenţând astfel dimensiunea militară a participării lor la eventuale conflicte militare. În contrapartidă, SUA depun eforturi pentru a-şi creşte şi perfecţiona capabilităţile de apărare bazate pe folosirea sistemelor anti-rachetă, în sensul de a fi capabile să contracareze orice potenţial atac cu rachete balistice asupra teritoriului naţional, al aliaţilor săi şi asupra forţelor proprii dislocate în zonele de conflict. Astfel, începând cu anul 2005, a fost semnat „Tratatul anti-rachete balistice" simultan cu dezvoltarea capabilităţilor de intervenţie în situaţii de criză, planificată a se realiza parţial în jurul anului 2015 şi complet în anul 2030. Acest deziderat este unul foarte complex din punct de vedere politic şi tehnologic, dar cu şanse mari de realizare, ţinând cont de voinţa fermă exprimată de SUA.

În absenţa unui parteneriat viabil şi/sau a unor mecanisme de contracarare eficiente şi consensuale, tratatele internaţionale ce reglementează neproliferare şi controlul armamentelor vor avea, în continuare, eficienţă limitată.

1.7. DIMENSIUNEA CULTURALĂ ŞI CIVILIZAŢIONALĂ

Cultura şi civilizaţia sunt un rezultat al acţiunii umane. Ele se constituie din valori, iar valorile sunt acumulări de sinteză, confirmate de timp, care dau caracteristica, forţa lăuntrică, importanţa, stabilitatea şi consistenţa sistemului. Ele nu sunt imbolduri ale acţiunii, ci temelii. De unde rezultă că valorile culturale şi civilizaţionale nu generează războiul şi nici lupta armată, ci se constituie doar în structuri, în cadre multidimensionale în care se desfăşoară acesta. Valorile nu aparţin însă trecutului, nu sunt doar „element de patrimoniu", structuri frumoase dar moarte, acele „piese de muzeu". Ele aparţin prezentului şi se constituie în constante ale vieţii şi activităţii umane, în repere importante, unele dintre ele chiar în repere de bază.

Dimensiunea culturală a conflictelor se exprimă în acţiunea principiului valorii. Pregătirea şi desfăşurarea conflictului nu pot fi concepute în afara unui sistem de valori, în afara unei culturi politice, civice şi strategice.

O firească şi deplină integrare a eforturilor politice, economice, sociale, ştiinţifice şi militare nu este posibilă decât dacă şi numai dacă valorile sunt consonante, dacă există comunicare, flexibilitate, fluenţă şi completitudine în spaţiul valorilor unei naţiuni.

Dimensiunea culturală în acest caz este intrinsecă şi se constituie într-un puternic liant, într-o structură de rezistenţă a sistemului, întrucât valorile sunt acumulări în ani, decenii, secole şi milenii, confirmate deci de timp, care definesc o entitate socială, o individualizează şi o înalţă. Desigur, nu valorile culturale determină conflictul. Ele se constituie doar într-un element de forţă, într-un sistem de referinţă şi într-o cultură a războiului, care constă într-un sistem de cunoştinţe, norme, reguli, principii şi obiceiuri. De regulă, acestea acţionează restrictiv şi limitativ, dar şi stimulativ.

Efectul stimulativ se manifestă îndeosebi pe plan moral şi se exprimă în capacitatea beligeranţilor de a înţelege actul războiului ca pe o necesitate, ca pe o acţiune obligatorie tocmai pentru apărarea valorilor supreme ale unui stat, care sunt integritatea teritorială, suveranitatea, independenţa, dreptul la viaţă şi la cultură, la existenţă proprie şi la dezvoltare economică şi socială armonioasă. Dimensiunea culturală a fenomenului militar, se exprimă, la ora actuală, în spaţiul european şi euro-atlantic în modul în care se realizează o comunicare eficientă între sistemul valorilor naţionale şi sistemul de valori europene şi euro-atlantice, pe temeiul căreia se fundamentează cunoaşterea, respectul reciproc şi un suficient spaţiu

de confluenţă, adică un suport comun de armonizare, pe baza valorilor, a intereselor şi acţiunilor.

Desigur, integrarea europeană şi euro-atlantică nu se produce doar prin unitatea şi complementaritatea sistemelor de valori în sine. Integrarea este un proces complex care are ca principală motivaţie, ca motor al acţiunii, *interesele vitale* ale naţiunilor, ale continentului european, ale entităţii euro-atlantice, ale civilizaţiei occidentale. Sistemele de valori sunt însă *„constantele"* ecuaţiei integrării, ca modalitate de prevenire şi descurajare a războiului, dar şi ca suport al unei culturi strategice comune, cele care dau forţă, consistenţă, finalitate, durată şi stabilitate acţiunii militare. Ele constituie structura de rezistenţă a entităţii militare ce rezultă prin integrare, suportul ei valoric, osatura ei.

Pentru ca un astfel de proces de integrare să se finalizeze şi să se actualizeze continuu, mai este nevoie însă şi de altceva în afară de sistemul de valori: este nevoie de flexibilitate, de înţelegere a caracteristicilor situaţiei, de configurare realistă şi dinamică a mediului de securitate care se urmăreşte a se realiza prin integrare, adică de voinţă politică, socială şi civică. Dar fără valoare, adică fără un temeinic suport valoric, deci cultural, nimic nu are durată. Valoarea controlează şi limitează acţiunea militară, o menţine în limitele necesare ale unei proporţionalităţi care să nu fie distructivă. Cu alte cuvinte, cultura se implică din ce în ce mai mult inclusiv în determinarea fenomenului război, scoţându-l din ferocitatea şi sălbăticia bătăliilor ucigătoare de odinioară şi aşezându-l din ce în ce mai consistent şi mai temeinic în spaţiul impunerii voinţei binelui, în folosul comunităţii internaţionale.

Uniunea Europeană şi NATO nu sunt doar reuniuni de interese, bazate pe un scop comun, impus de un complex de vulnerabilităţi, riscuri şi ameninţări, şi pe un obiectiv circumstanţial, efemer, impus de împrejurări, ci şi repere importante în configurarea culturală a războiului viitorului.

Aşadar, determinările culturale ale conflictelor, în condiţiile integrării României şi celorlalte state din zonă în NATO şi în Uniunea Europeană, se manifestă în acest univers al conexiunilor reale şi obiective - actuale şi viitoare, tradiţionale şi de factură nouă – , care configurează nu doar deosebirile (adesea, în istorie, transfigurate pe nedrept în opoziţii şi chiar în conflicte), ci şi aptitudinea integrativă europeană, vocaţia de unitate şi universalitate, conştiinţa responsabilităţii noii redimensionări a fenomenului război în spaţiul european şi euro-atlantic, a noului concept politic, democratic şi

strategic, cerut de procesul de trecere de la societatea de tip industrial şi post-industrial la societatea de tip informaţional.

Aceste determinări culturale, îndeosebi ale „conflictului viitorului", ar putea fi analizate într-o perspectivă care, în opinia noastră, trebuie să aibă în vedere:

♦ **valorile istorice**: istoria este depozitara unor experienţe teribile, unor învăţăminte deosebit de importante în ceea ce priveşte cultura conflictului;

♦ **valorile artistice**: vocaţia artistică a fiecărei naţiuni este parte necesară a mozaicului european, regional şi universal, este armonizată cu cerinţele arealului de securitate european şi mondial; conflictul nu poate ignora uriaşele acumulări în planul ştiinţei, artei şi culturii, al umanităţii şi democraţiei, altminteri devine crimă împotriva valorilor omenirii, împotriva omului şi patrimoniului umanităţii;

♦ **valorile sociale**: conflictul nu poate fi incompatibil cu valorile sociale ale entităţilor beligerante, ale omenirii; valorile sociale se particularizează în funcţie de exigenţele şi determinările spaţiului fiecărei ţări, dar ele sunt totdeauna consonante cu cele europene şi euro-atlantice, cu cele ale lumii întregi, sunt valori dinamice, al căror sens integrator şi diriguitor îl reprezintă comunicarea socială, asimilarea şi acomodarea structurilor de acţiune militară la aceste coordonate;

♦ **valorile politice**: cele două componente ale acestor valori - vocaţia politică a neamului şi voinţa politică – se regăsesc integral în spaţiul determinării conflictului, mai mult decât oricare alte valori, întrucât sunt valori-suport şi valori-resort care configurează cu precizie scopul, obiectivul şi structura conflictului;

♦ **valorile ştiinţifice**: oamenii ei de ştiinţă, sistemul de învăţământ, economia şi acumulările în planul ştiinţei asigură conflictului coordonate realiste şi un potenţial intelectual imens;

♦ **valorile tehnologice**: tehnologia asigură conflictului un suport teoretic, operaţional şi tehnic temeinic; conflictul viitorului va fi, fără îndoială, unul înalt tehnologizat, definit pe un sistem de acţiuni complexe bazate pe *high tech* şi *IT*;

♦ **valorile militare**: există o cultură strategică a fiecărui spaţiu, a fiecărei entităţi socio-economice, politice, culturale şi militare; există, deci, o cultură strategică europeană şi, de asemenea, o cultură strategică euro-atlantică, deja confirmată de timp, şi care se regăseşte în noul concept strategic al Alianţei.

Determinările culturale ale principiilor războiului se manifestă atât implicit, adică prin calitatea militarilor şi

a personalului care lucrează în instituţiile militare, în domeniul apărării, cât şi prin instituţiile, organismele şi comunităţile umane care pot întra în opoziţie sau în conflict. De fapt, în spectrul cultural, care este dat de structura şi dinamica unui sistem de valori, se realizează arhitectura culturală a legilor şi principiilor războiului. Fără o astfel de determinare, care este una de esenţă, de fundament, conflictul (şi cu atât mai mult conflictele militare viitoare) nu este nici posibil, nici necesar, nici eficient.

1.8. DIMENSIUNEA TEHNOLOGICĂ

Se apreciază că înalta tehnologie va permite şi va impune *strategia acţiunilor rapide*, *strategia acţiunilor speciale* şi *strategia totală* sau *integrală*. În aceeaşi măsură, mijloacele perfecţionate vor facilita *strategiile de descurajare*, *strategiile coercitive*, *strategiile punitive*, *strategiile parţiale*, *strategiile de influenţare*, *de impunere* sau *de ameninţare*. Dar şi aceste tipuri de strategii solicită şi vor solicita în continuare mijloace adecvate scopurilor şi obiectivelor confruntării.

Sistemele de arme au evoluat şi continuă să evolueze pe trei mari coordonate: sisteme de arme de distrugere globală, îndeosebi cele care ţin de ADM; sisteme de arme de mare precizie, bazate pe tehnologia informaţiei (IT) şi pe high tech, care conduc la *strategia războiului bazat pe reţea* şi sistemele de arme neconvenţionale care participă efectiv atât la generarea, cât şi la materializarea unui nou tip de strategie, *strategia războiului continuu*.

Sistemele de arme neconvenţionale nu trebuie rupte de celelalte sisteme de arme. Termenul de „neconvenţional" ascunde o gamă foarte largă de posibilităţi. La urma urmei, este vorba de o întrebare tranşantă: ce este şi ce nu este convenţional în ceea ce priveşte sistemele de arme? Influenţa sistemelor de arme asupra strategiei este indubitabilă. Desigur, această influenţă nu se exercită unilateral, ci într-un sistem de condiţionări complexe. Oricum, factorul tehnic şi tehnologic este, deopotrivă, o rezultantă a cerinţei politice şi strategice (strategia mijloacelor, strategia generativă) şi un factor de influenţare a strategiei, astfel: *Sistemele de arme bazate pe mijloace de distrugere în masă* au generat strategia ripostei masive, strategia descurajării nucleare, strategia ripostei flexibile. *Sistemele de arme de înaltă precizie* au generat strategia acţiunilor rapide, strategia acţiunii (reacţiei) concentrate şi eficiente, strategia bătăliei aeroterestre şi strategia acţiunilor speciale. *Sistemele de arme neconvenţionale* (care sunt adiacente sistemelor de arme convenţionale) au

generat strategia acţiunii permanente, integrale şi eficiente, adică strategia războiului continuu, strategia reacţiei asimetrice, strategia acţiunii radiale şi strategia acţiunilor neconvenţionale indirecte.

Psiho-tehnologiile presupun o combinare a mijloacelor electronice şi a ştiinţelor cognitive, vizând creierul şi capacitatea sa de analiză indirectă asupra tuturor senzorilor sistemului nervos.

Cu alte cuvinte, emiţătoarele de unde electromagnetice, acustice sau a altor semnale (încă secrete) acţionează asupra sistemului nervos, influenţând emoţiile, gândirea şi acţiunea. Aceasta este esenţa.

Ceea ce va continua să separe această lume se referă nu doar la interese, ci şi la posibilităţi, la mijloace. Acţiunile, ca şi reacţiile, vor fi totdeauna într-o strictă dependenţă de mijloace, iar acestea vor continua să evolueze nu doar într-o singură direcţie, ci radial şi fractal. Va fi din ce în ce mai greu ca planeta să fie controlată. Mai exact, tocmai datorită tehnologiilor şi reacţiilor la acestea, cu cât se vor perfecţiona mai mult mijloacele de supraveghere, gestionare şi rezolvare a situaţiilor conflictuale, cu atât vor creşte vulnerabilităţile interne şi riscurile asociate acestora. De aceea, problema strategiei mijloacelor este una de cea mai mare importanţă.

1.9. DIMENSIUNEA JURIDICĂ

Dimensiunea juridică a controlului democratic asupra forţelor armate reprezintă, în general, o măsură de consolidare a statului de drept, o contribuţie importantă la consolidarea securităţii internaţionale. Principiul care direcţionează reglementările internaţionale în acest domeniu este interzicerea generală a utilizării forţei cu unele excepţii prevăzute în Carta ONU.

Potrivit Curţii Internaţionale de Justiţie a Organizaţiei Naţiunilor Unite, dacă utilizarea forţei se doreşte a fi legitimă trebuie să fie respectat dreptul internaţional public, în special principiile şi normele de drept internaţional umanitar. Un stat democratic, unde drepturile şi libertăţile fundamentale ale omului sunt garantate – nu poate ignora nevoia imperioasă ca aceleaşi drepturi şi libertăţi să fie strict respectate de către militari, atunci când forţele armate sunt angajate în operaţiuni militare internaţionale, în special în contextul actual al luptei împotriva terorismului, şi crimei organizate transfrontalier. În general, controlul democratic asupra forţelor armate reprezintă o garanţie că drepturile omului şi libertăţile fundamentale sunt respectate atât în

cadrul forţelor armate, cât şi de către combatanţi în timpul acţiunilor militare.

Separat de responsabilitatea statului, o încălcare a normelor menţionate poate implica răspundere penală individuală a personalului forţelor armate. Dreptul penal internaţional prevede sancţiuni împotriva combatanţilor care comit crime împotriva umanităţii, sau crime de război. Controlul democratic al forţelor armate trebuie să împiedice săvârşirea unor astfel de infracţiuni de către personalul forţelor armate, pentru a nu afecta credibilitatea statului în relaţiile internaţionale.

Schimbarea viziunii asupra terorismului determinată, fără îndoială, de atacurile kamikaze asupra clădirii Pentagonului şi complexului World Trade Center din Statele Unite ale Americii de la 11 septembrie 2001 a determinat specialiştii militari să ajungă la concluzia că *terorismul este un fenomen mult mai complex chiar decât războiul, care trebuie studiat şi aprofundat nu doar pentru a-i limita efectele şi a-i pedepsi pe cei vinovaţi, ci îndeosebi pentru a-i înţelege şi a-i eradica mecanismele şi cauzele.* Aceasta este o altă concluzie foarte importantă de care trebuie să se ţină seama în analiza şi combaterea acestui fenomen.

„Politica lumii este dominată volens-nolens de hotărârea Statelor Unite ale Americii (şi a coaliţiei care s-a format în jurul ei) de a eradica terorismul din lume prin operaţia «Justiţie Infinită». Problema este însă extrem de dificilă, căci nu este vorba de a deschide unul sau mai multe fronturi militare împotriva unor naţiuni vinovate, ci de necesitatea depistării unei reţele planetare de cuiburi teroriste (depozite de arme, locuri de antrenament, centre de informare, depozite bancare, unităţi economice etc.) care formează o vastă şi complexă structură multinaţională ce trebuie anihilată.

Datorită unei culturi politice, economice şi strategice deosebite, conflictul militar pare că se transformă, pe zi ce trece, dintr-un act de violenţă extremă, modelat de teoria jocurilor strategice cu sumă nulă, într-o modalitate de soluţionare rapidă a crizelor, de înlăturare a blocajelor strategice şi de impunere a păcii, adică de determinare a unui mediu de securitate stabil şi durabil.

2. DIMENSIUNI MODERNE ALE CONFRUNTĂRILOR MILITARE

Nivelul atins de cercetarea ştiinţifică şi inovarea tehnologică, precum şi dezvoltarea înregistrată la nivelului aptitudinilor generale şi specifice ale factorului uman au favorizat afirmarea unor domenii, nu foarte de mult, considerate de nişă.

Eficacitatea potenţială pe care o prezintă faţă de desfăşurarea conflictelor, a determinat abordarea lor ca dimensiuni moderne ale confruntărilor militare.

2.1. DIMENSIUNEA INFORMAŢIONALĂ

Acţiunea informaţională este, fără nici o îndoială, continuă, dusă în spectrul informaţiei. Datorită faptului că informaţia deja s-a globalizat, iar suportul genezei şi circulaţiei acesteia este constituit dintr-o reţea foarte complexă, mai exact, dintr-un sistem de sisteme de reţele complexe, se poate trage concluzia că un eventual conflict informaţional va fi un război în reţea, dus în spaţiul informaţiei, pentru informaţie, vizând dominanţa informaţională şi, evident, manipularea informaţională. Acest lucru nu este nou, manipularea informaţiei s-a efectuat întotdeauna. Ceea ce este nou în acest tip de conflict se referă la predominanţa informaţională, la capacitatea senzorilor de informaţie de a ţine sub supraveghere întreaga planetă, de a vedea absolut totul.

Conflictul informaţional va fi, deopotrivă, un război fizic, prin care se vor viza distrugerea senzorilor de informaţie şi a canalelor de comunicaţie ale adversarului, dar şi un război în spaţiul virtual, care o să vizeze supremaţia informaţională.

„Cine stăpâneşte informaţia stăpâneşte totul". Voinţa nu se poate impune decât în condiţiile în care s-a realizat supremaţia informaţională. Dintre principiile care stau la baza strategiei conflictului informaţional, cele mai importante sunt următoarele: principiul dominanţei informaţionale; principiul protecţiei informaţionale, principiul continuităţii informaţionale şi principiul IT.

2.2. DIMENSIUNEA CIBERNETICĂ

Infrastructura critică, reţelele de transport, de comunicare, internet sau sursele de alimentare sunt vitale în funcţionarea economiilor moderne. Atacurile împotriva acestora, indiferent că sunt private sau de stat, prin intermediul spaţiului virtual, au dat o nouă dimensiune spectrului conflictului, mediul cibernetic devenind o nouă potenţială armă atât în domeniul economic cât şi politic sau militar.

Mai mult, conectivitatea tot mai mare între sistemele informatice creează oportunităţi pentru atacatori să perturbe bazele de date, sistemele de comunicaţii, de alimentare cu energie electrică, conducte de transport a combustibilului, rafinării, reţele financiare, precum şi a altor elemente ale infrastructurii critice.

2.3. DIMENSIUNEA

AEROSPAŢIALĂ

Categoric, evenimentele de la 11 septembrie 2001 au marcat întreaga omenire şi au reprezentat subiectul unor analize şi comentarii extinse în întreaga mass medie şi în literatură. Până în momentul de faţă, terorismul aerospaţial a fost mai mult subiectul filmelor şi romanelor de ficţiune, însă, nu ar trebui neglijat ci analizat pe baza argumentelor pe care le vom expune în continuare.

Mijloacele aero-cosmice sunt de regulă mijloace din categoria super high-tech şi pot fi folosite numai de către persoane care posedă un volum considerabil de cunoştinţe în domeniu. Accesul la mijloacele aero-cosmice este foarte limitat în comparaţie cu accesul la cele terestre. Bazele de lansare sunt dispuse în locaţii cu reguli de securitate foarte stricte care fac dificil accesul în interiorul facilităţilor de infrastructură precum şi la documentaţia tehnică sau sistemul de comandă-control.

Mijloacele aero-cosmice sunt încă limitate ca număr, construirea şi exploatarea acestora reprezentând investiţii financiare foarte mari pe urma cărora se obţin beneficii dacă nu la fel de mari poate unice, care determină un nivel de clasificare înalt ce autoimpune măsuri ample de securitate. În momentul în care aceste mijloace vor fi suficient de numeroase, diversificate şi „globalizate" iar accesul la acestea va fi mai facil, atunci pot apare breşe în măsurile de securitate sau pur şi simplu personalul angajat va fi mult mai uşor de "convins" pentru a permite accesul, a furniza informaţii sensibile sau, de ce nu, a utiliza chiar ei capabilităţile aerospaţiale în scopuri comandate de grupările teroriste.

Controlul angajaţilor trebuie să fie extrem de riguros, să nu permită intimidarea sau şantajarea acestora (direct sau prin intermediul rudelor) şi în final atragerea lor în activităţi teroriste. Nu trebuie subestimată ingeniozitatea minţii unui terorist, care fie din convingere, fie din disperare, fie pe baza unui sprijin obţinut pe căi obscure poate accesa aceste locaţii sau capabilităţi. Să nu uităm că lumea traversează o perioadă de criză economico-financiară care a determinat multiple probleme sociale (scăderea nivelului de trai şi a calităţii vieţii, şomajul, ş.a.) pot determina anumite persoane să devină vulnerabile la provocările şi tentaţiile provenite din partea teroriştilor.

Dar pentru a ne imagina cât de cât ce înseamnă terorism aerospaţial (tratat foarte puţin până în prezent pe baza argumentelor expuse mai sus), să presupunem că totuşi ar exista nişe de pătrundere în aceste sisteme şi că anumite persoane sau grupuri de

persoane rău intenţionate ar avea acces la anumite capabilităţi aerospaţiale.

Şi ce ar însemna acest lucru? Poate disfuncţionalitatea anumitor sateliţi utilizaţi în scopuri civile sau militare, fie pentru sistemul de poziţionare globală, fie pentru cercetare în şi din spaţiu; poate „infectarea" datelor transmise de aceştia; poate controlul anumitor sisteme de avion fără pilot cu armament la bord; poate deturnarea avioanelor militare de transport şi transformarea acestora în arme teroriste; poate interferenţa în sistemele de comandă-control prin care s-ar putea transmite comenzi echipajelor platformelor aeropurtate cu capabilităţi de cercetare, lovire, simulare în favoarea teroriştilor, în scopuri care nu servesc intereselor umanităţii, etc. Şi acestea sunt numai câteva, poate cel mai rapid predictibile. Selecţia riguroasă a personalului, protejarea acestuia, a vectorilor şi infrastructurii şi nu în ultimul rând vigilenţa structurilor de protecţie a informaţiilor şi a forţei sunt factori esenţiali în contracararea acţiunilor teroriste din spaţiul aero-cosmic.

Terorismul din spaţiul aero-cosmic reprezintă, în mod clar, o ameninţate crescândă la adresa tuturor statelor democratice, a intereselor şi aliaţilor acestora. Chiar dacă instrumentele politice, economice şi informaţionale ale puterii joacă un rol primordial în analizarea şi eliminarea cauzelor din spatele atacurilor teroriste, instrumentul militar este acela care va preveni unele atacuri şi va reacţiona împotriva altora. Puterea aerospaţială este una din componentele esenţiale ale puterii militare în lupta împotriva terorismului. Politicile anti şi contrateroriste (de protecţie şi de acţiune împotriva actelor teroriste) trebuie periodic revizuite concomitent cu analizarea sistemică a organizaţiilor teroriste şi acţiunilor acestora în scopul înţelegerii modului lor de operare şi identificarea celor mai eficiente capabilităţi, metode şi procedee de distrugere din aer şi de la sol a acestora.

Puterea aerospaţială contribuie la capabilităţile actuale contrateroriste furnizând mobilitate globală pentru forţele speciale, superioritate aeriană pentru protejarea acestor forţe şi atacuri de precizie care vizează infrastructura teroriştilor. Aceasta furnizează, de asemenea, capabilităţi de cercetare esenţiale pentru descurajarea, prevenirea şi reacţia la acţiunile teroriste, furnizând şi sprijinul operaţiilor psihologice pentru erodarea voinţei şi sprijinului popular. Chiar dacă nu există o soluţie magică împotriva teroriştilor, îmbunătăţirea în viitor a capabilităţilor puterii aerospaţiale va

măriei eficienţa acţiunilor contrateroriste şi va furniza opţiuni extinse.

2.4. DIMENSIUNEA GEOSPAŢIALĂ

Securitatea mediului geospaţial este o componentă a securităţii globale. Este suportul ei geofizic şi geospaţial, este condiţia ei, aşa cum a fost întotdeauna. Nu poate exista nici un fel de securitate fără securitatea spaţiului fizic şi a celui geofizic. Această securitate a spaţiului geofizic nu este însă deplină şi definitivă, ea depinde de foarte mulţi factori, iar omul nu este în măsură nici să-i controleze, nici să-i gestioneze. Atunci ce poate face omul?

Mai întâi, omul trebuie să ştie şi să fie convins că securitatea lui depinde în mare măsură de securitate geospaţială sau de ceea ce am putea numi geosecuritate. Marii geopoliticieni ai lumii au sesizat, în bună măsură, aceste interdependenţe şi au formulat modele de cunoaştere, interpretare, folosire şi chiar influenţare a acestora. Harold F. Mackinder vorbea de pivotul geografic terestru (*heartland*), iar Nicolas Spykman de folosirea marginii (*rimland*). De fapt, în marea lor majoritate, ei aveau în vedere spaţiul de confruntare şi elemente care se confruntă, de o parte fiind situate populaţiile continentale şi, de cealaltă parte, populaţiile maritime. Ei n-au ieşit din orizontalitate. Dar aviaţia, rachetele balistice, reţeaua de sateliţi care survolează, pe orbite circumterestre, Pământul, cea de a treia, cea de a patra şi, în final, cea de a *n*-a dimensiune schimbă complet filosofia şi fizionomia raporturilor de confruntare şi, pe această bază, şi conceptul de securitate.

Confruntarea în spaţiul cosmic nu este totuna cu bătălia pentru cucerirea Cosmosului. Acest tip de conflict presupune o extindere nelimitată, verticală, în spaţiul cosmic, a teatrelor şi mijloacelor de confruntare în plan informaţional, mediatic, economic şi militar. În Cosmos sunt amplasaţi senzori de informaţie, sisteme de informaţie – supraveghere – recunoaştere, sisteme GPS şi alte mijloace care facilitează folosirea nelimitată a acestui spaţiu în confruntarea planetară, dar şi în cooperarea planetară.

Sistemul parteneriatelor strategice va aduce din ce în ce mai mult spaţiul cosmic în folosul societăţii de tip informaţional, al structurilor de drept, al democraţiei şi ordinii normale a lumii.

Deocamdată, reţelele teroriste, crima organizată şi structurile antidemocratice nu au acces în acest spaţiu. De aici nu rezultă însă că astfel de forţe nu vor putea folosi spaţiul cosmic în bătălia pentru putere. Numărul ţărilor care vor avea acces în spaţiul cosmic va creşte, interesele se vor diversifica, posibilităţile de acţiune

informaţională, psihologică, geofizică şi militară se vor amplifica. Această perspectivă are cel puţin două implicaţii contradictorii şi, în acelaşi timp, complementare: creşterea vulnerabilităţilor societăţii viitoare şi descurajarea războiului şi a altor acţiuni, datorită cunoscutului principiu acţiune-reacţie.

În opinia mea, există trei tipuri esenţiale de securitate geospaţială: securitatea geosferei, adică a planetei Pământ; securitatea atmosferei şi securitatea spaţiului cosmic, mai exact, a infrastructurilor implementate de om şi a acţiunilor desfăşurate de om în spaţiul cosmic. În acest sens, securitate geospaţială ar putea avea următoarea structură:

- *securitatea geosferei*, cu următoarele componente: securitatea litosferei; securitatea hidrosferei; securitatea biosferei.
- *securitatea atmosferei*, cu următoarele componente: securitatea troposferei; securitatea stratosferei; securitatea mezosferei; securitatea ecosferei; securitatea ionosferei.
- *securitatea spaţiului cosmic*, cu următoarele componente: securitatea orbitelor sateliţilor artificiali ai Pământului; securitatea staţiilor orbitale; securitatea infrastructurilor spaţiale; securitatea zborurilor cosmice.

Odată identificate aceste tipuri de securitate, se formează limitele în care oamenii sunt responsabili şi în care se pot angaja în gestionarea şi influenţarea securităţii acestor spaţii. De altfel, în principiu, noţiunea de *securitate*, chiar dacă este vorba de securitatea, de vitalitatea şi de echilibrul unor spaţii nedependente de societatea umană, priveşte, în primul rând, omul şi societatea omenească.

Pe de altă parte, conştienţi de implicaţiile colosale ale dimensiunii cosmice a conceptului de securitate – în speţă, ale conceptului de securitate globală – responsabilii cu gestionarea spaţiului de securitate au instituit şi semnat tratate de nemilitarizare a spaţiului cosmic. Nu se ştie cât vor dura aceste tratate, dacă ele sunt sau vor fi respectate cu adevărat, dar ele dovedesc o importanţă cu totul specială a dimensiunii geospaţiale a conflictelor militare.

2.5. DIMENSIUNEA GEOFIZICĂ

Confruntarea geofizică presupune un sistem de acţiuni care vizează provocarea unor calamităţi şi catastrofe cu influenţe nocive asupra mediului de viaţă al oamenilor, localităţilor, terenurilor agricole, sistemelor de comunicaţii, în scopul realizării unor obiective importante, între care se situează şi distrugerea potenţialului şi

resurselor adversarului. Aici, în definitiv, este vorba de un conflict care se supune atât unei strategii directe, cât mai ales unor strategii indirecte.

Formele concrete ale conflictului geofizic sunt următoarele: provocarea unor fenomene (ploi torenţiale, uragane, grindină, avalanşe etc.) care să afecteze grav teritoriul inamicului şi, mai ales, acele spaţii în care se află elemente ale industriei de război, sisteme de arme, îndeosebi strategice, depozite şi resurse; modificarea compoziţiei aerului, apei şi altor elemente, pe suprafeţe întinse, care să provoace pierderi imense sau să genereze o succesiune de fenomene distrugătoare; modificări ale stratului de ozon sau ale ionosferei care să afecteze grav un anumit teritoriu; acţiuni care produc modificări ale mediului, creşterea catastrofală a nivelului apelor, inundaţii şi chiar cutremure de pământ; modificări grave ale mediului marin; acţiuni punctiforme asupra unor regiuni din zone polare, ecuatoriale sau cu hidrocarburi, care să genereze fenomene distrugătoare; acţiuni climatice.

2.6. DIMENSIUNEA GENETICĂ

Confruntarea genetică este, într-un fel, o formă asimetrică a războiului continuu. În astfel de circumstanţe, fenomenul nu are o strategie sau o doctrină. Se întrevede doar posibilitatea apariţiei şi a unui astfel de război. Unele aspecte care ţin de acesta se manifestă şi în prezent, sub forma conflictului biologic sau a celui dominat de armele de distrugere în masă. Aici nu este însă vorba de folosirea unor arme cunoscute, ci de o nouă armă – arma genetică.

Acum, în preocupările specialiştilor, se află, sub forma unor instrumente de ameliorare genetică a speciilor, o mulţime de metodologii şi de produse obţinute prin inginerie genetică, prin clonare. Unele dintre acestea sunt cu totul deosebite, altele sunt mutanţi.

Conflictul genetic se va duce, probabil, în următoarele coordonate: obţinerea, prin mijloace genetice, a unor performanţe ieşite din comun în ceea ce priveşte calităţile luptătorilor; crearea de mutanţi; crearea unor sisteme de influenţare, prin mijloace genetice, a comportamentului unor populaţii; apariţia şi proliferarea terorismului genetic.

Apreciem că formele confruntărilor militare vor fi, desigur, mai numeroase, în viitor. Nu dimensiunea pur militară – care va fi din ce în ce mai mult pusă sub control şi mai restrânsă – se profilează ca fiind cea mai periculoasă, ci noile dimensiuni ale confruntării militare, cu nivel de complexitate emergent, intempestive, surprinzătoare şi asimetrice, din care nu va lipsi, desigur, elementul de natură armată.

CONCLUZII

Mediul de securitate internaţional actual este caracterizat de evoluţii semnificative determinate de proliferarea rachetelor balistice, a armamentului nuclear şi a altor arme de distrugere în masă, inclusiv a mijloacelor de transport la ţină a acestora. Provocările deosebite la adresa mediului de securitate continuă să fie terorismul, instabilitatea sau conflictele din apropierea graniţelor NATO, atacurile cibernetice, ameninţările asupra infrastructurii critice, tendinţele din mediul tehnologic şi constrângerile determinate de managementul mediului înconjurător şi al resurselor. Acesta continuă să fie influenţat de tendinţa de reconfigurare multipolară a arhitecturii de putere, competiţia dintre noii actori globali şi regionali pentru o nouă poziţionare pe scara ierarhiei mondiale şi disputa pentru accesul la/şi controlul resurselor vitale. Toate aceste provocări impun adaptarea şi redefinirea rolului şi a modalităţilor de răspuns ale Armatei României, pentru diminuarea riscurilor şi contracararea ameninţărilor complexe şi diverse la adresa securităţii naţionale, având în vedere că nu pot fi ignorate nici ameninţările convenţionale.

Începutul de secol şi mileniu, pune în evidenţă noi concepţii de ducere a conflictelor militare. Fenomenul militar modern a demonstrat că folosirea tuturor mijloacelor într-o confruntare armată, dau din ce în ce mai mult o fizionomie nouă luptei şi operaţiei.

România beneficiază astăzi de garanţii de securitate unice, oferite de statutul de membru al Alianţei Nord-Atlantice şi al Uniunii Europene, precum şi de bunele relaţii cu vecinii şi partenerii săi strategici.

În acest context, ţara noastră îşi menţine şi dezvoltă capacităţile de acţiune naţionale proprii şi în comun cu Aliaţii, în concordanţă cu profilul său strategic.

Recurgerea la mijloacele şi metodele violente letale, pe scară largă, îndreptate asupra populaţiei şi infrastructurii rămâne în continuare o ultimă şi extremă alternativă de exercitare a puterii. Totuşi, la nivelul strategic înalt, puterea militară va continua să fie exercitată prin căi şi mijloace economice şi diplomatice. Confruntarea militară trebuie să vizeze soluţionarea, ca ultimă alternativă a situaţiilor de criză interstatale, interne, precum şi cele dintre actori non-statali sau alte state agresoare.

Apreciem că frecvenţa conflictelor inter-statale va rămâne scăzută. Nu se mai doreşte reactivarea competiţiei bipolare sau a războaielor surogat generate de fostele superputeri din timpul Războiului Rece, iar superioritatea NATO descurajează orice

atac strategic îndreptat asupra aliaţilor, precum şi cel îndreptat asupra zonelor de interes ale acestora. Întrucât riscul apariţiei unor războaie interstatale se menţine ridicat, atitudinea internaţională este puternic anticonflict, susţinând sancţiunile împotriva celor ce adoptă sau susţin calea soluţionării problemelor prin confruntare militară.

În viitorul apropiat, specialiştii militari se vor angaja în expertizarea planificării și conducerii operațiilor de stabilitate şi sprijin. Acestea vor dobândi un grad mai mare de integrare privind contribuţia militară şi cea non-militară, cum ar fi forţele de securitate locale, organizaţiile non-guvernamentale sau societăţile comerciale civile. Condiţiile pe baza cărora se va efectua transferul de responsabilitate vor deveni norme. Finalizarea operaţiilor de stabilitate va fi facilitată de colaborarea dintre forţele militare străine participante şi cele locale de securitate.

Confruntarea armată modernă va avea un aspect tot mai integrator, câmpul de luptă fiind caracterizat de noi dimensiuni şi trăsături ce se vor regăsi în fronturi discontinue, rapiditate în organizare, planificarea şi executarea manevrelor prin surprindere, lovirea concomitentă a obiectivelor, atât la contact cât şi în adâncime, concomitent cu „integrarea" noilor cuceriri de orice fel.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

*** Strategia de securitate naţională a României, România Europeană, România Euroatlantică: pentru viaţă mai bună într-o ţară democratică, mai sigură şi prosperă, Bucureşti, 2007

*** Joint Vision 2020, US Government Printing Office, Washington, DC, 2000

A. AUTORI ROMÂNI

BĂDĂLAN Eugen, FRUNZETI Teodor, *Asimetria şi idiosincrasia în acţiunile militare*, Centrul tehnic editorial al Armatei, Bucureşti, 2004;

BĂLĂCEANU–STOLNICI, Constantin. *La judecata zilei*. ziarul ZIUA. 26.09.2001;

DUMITRU Cristea, ROCEANU Ion, *Războiul bazat pe Reţea – provocarea erei informaţionale în spaţiul de luptă*, Editura Universităţii Naţionale de Apărare „CAROL I", Bucureşti, 2005;

FRUNZETI Teodor, ZODIAN Vladimir, "*Lumea 2011"*, Enciclopedie Politică şi Militară (Studii strategice şi de securitate), Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti 2011;

MUREŞAN Mircea, VĂDUVA Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, Bucureşti, Universităţii Naţionale de Apărare „CAROL I", Bucureşti, 2004;

B. AUTORI STRĂINI:

BRZEZINSKI, Zbigniew. *The*

Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, 1997;

COUTAU-BEGARIE, Herve, *Tratat de strategie*, vol. I, trad. De prof. Dr. Constantin Marinescu, şi col. Constantin Garvasuc, Editura UNAp, Bucureşti, 2006;

DELANGHE, Christian, *La guerre contre le terrorisme,* 2001, www.fr.strategie.org. *consultat*: 11.11.2013;

FUKUYAMA, Francis. *Sfârşitul istoriei şi ultimul om.* Editura Paideia;

HUNTINGTON Samuel P., *Ciocnirea civilizaţiilor şi refacerea ordinii mondiale*, Editura Antet, Bucureşti, 2002;

RASSINIER Paul, "Aux frontières de la désespérance" şi publicat în revista *Défense de l'Homme*, nr. 26, novembre 1950;

TOFFLER Alvin şi Heidi, *Război şi antirăzboi*, Editura Antet, Bucureşti, 2001.

EVOLUŢIA SPIONAJULUI DIN UMBRĂ: Continuitate sau estompare în trecut?

LUCA MIRELA DANIELA[1]

Abstract

Odată cu evoluţia istoriei şi trecerea în contemporaneitate, serviciile secrete,predominant spionajul au devenit teme atent studiate pentru a elucida diverse cazuri de importanţă naţională şi mai ales transnaţională.

Această lucrare îşi propune să ofere răspunsuri la întrebări esenţiale, precum: Ce este spionajul? Cum a influenţat perioada anilor ’90 situaţia României şi care sunt repercusiunile în secolul al XXI-lea?Transpunerea în societatea actuală încearcă să atragă sub atenţia cititorului triunghiul “belicos” dintre SUA- URSS- ROMÂNIA.

Abstract

With the evolution of history and transition in contemporary, services of intelligence have become topics carefully studied to elucidate the various cases of national importance and especially transnational.

This pages aims to provide answers to keys questions such as: What is intelligence? How influenced period of 1990 the twenty-first century?The transfer in modern society tries to attract the reader's attention triangle "warlike" US-USSR Romania.

Cuvinte cheie: spionaj, contraspionaj ,Moruzov, Cehoslovacia ,1968, Bagdad etc.

[1]Studenta la Facultatea de Stiinte Politice,Universitatea din Bucuresti, specializarea: STUDII DE SECURITATE

Spionajul constituie o "activitate întreprinsă pentru a obține pe ascuns secrete militare, politice ale unui stat în vederea transmiterii lor unui alt stat"[2]." Spionii trebuie să fie inteligenți, foarte bine pregătiți profesional și cu o vastă cultură, buni organizatori, cu o memorie foarte bună, să rețină, dacă este posibil, tot ce văd sau aud, fără să noteze, să fie dotați cu mult spirit de discernământ, modești și reținuți, să știe să păstreze secretul operațiunilor, să se descurce în orice împrejurare, să știe să acționeze de așa manieră încât să-și îndeplinească toate sarcinile, oricât de dificile ar fi, fără a lăsa nici un fel de urme, să nu poată fi descoperiți vreodată"- Allen Dulles „The craft of intelligence""[3]

Perioada anilor 1940

Revenind în urma cu aproximativ 70 de ani,pentru o explicație clară a evenimentelor de azi, doresc să încep prin a menţiona trădarea regelui Mihai,ca fiind cea care a condus în dificultate spaţiul românesc,precum şi uciderea mareşalului Ion Antonescu. Cel din urmă specificat, poate fi considerat un erou în cazul luptei pentru dobândirea teritorială,dar presiunile sovietice l-au înlăturat din peisajul anilor '40.Mareşalul a dat dovada de o mare vigilenţă, întrucât a reuşit să întreţină relaţii cu opoziția,menţinând un flux informaţional. Astfel, acesta se afla la curent cu toate detaliile de pe frontul de est şi anticipa oarecum situaţia.

Perioada anilor 1950

Controlul sovietic din ce în ce mai mare pe teritoriul românesc a atras apariţia unor "purificatori",care se considera că pledează pentru o "piaţă liberă",însă în realitate, acesta este începutul spionajului sovietic. Aceştia se ocupau cu asimilarea datelor spre transmitere în cadrul URSS-ului. Practic,toate acţiunile nu erau în interesul naţional al României. Astfel întreg aparatul guvernamental,servicii de ordine publică erau guvernate de "spioni sub acoperire".

Dacă în cazul american se putea vorbi de superioritatea tehnologică, URSS-ul era renumită pentru tacticile sale informative. Cea din urma,nu de multe ori a reușit să dezinformeze blocul american cu privire la situaţia României. Susţinea "genocidul" românilor asupra maghiarilor din Transilvania,însă, de fapt, realitatea consta în conflictele de natură etnică între turci şi bulgari. Practic,scopul URSS-ului a fost de a-şi menţine puterea asupra teritoriilor ocupate, încercând în nenumărate cazuri să ascundă conflictele avute cu spaţiul românesc, pentru a nu atrage susţinerea Occidentului.

[2] http://dexonline.ro/definitie/spionaj

[3] http://securitatea-romaniei.blogspot.ro/

Orientându-mă asupra personalului sovietic, doresc să evidenţiez reţeaua Caraman. Mihai Caraman, fost ofiţer în cadrul Direcţiei de Informaţii Externe al statului român(DIE), este trimis în 1958 la Paris,având drept responsabilităţi oferirea de informaţii URSS-ului. Împreună cu agentul său, Robert der Veille, complotează pentru obţinerea informaţiilor de la NATO. Astfel, se stabilește o întâlnire cu o femeie, ce avea acces la documentele secrete ale NATO, însă cei doi se confruntă cu trădarea acesteia. Totuşi, ceea ce este destul de straniu poate fi arestarea agentului Robert der Veille, nu şi nu a beneficiarului documentelor, adică şeful DIE. Admiraţia purtată de URSS nu a fost îndelungată. Deşi a fost decorat de sovietici,acesta cunoaște o perioadă de cădere, datorită relaţiilor divergente cu agenţii săi şi mai ales datorită spiritului aventurier,oferind din ce în ce mai puţine informaţii sovieticilor.

Lanţul spionilor KGB nu ia sfârşit. Extinderea acestora capătă o dimensiune globală. Nici teritoriul american nu e ocolit de aceasta activitate. Astfel, în decembrie 1958, spionul Kaorlo Toumi, sub denumirea de Robert B.White străbate teritorii americane precum:New York, Canada, Bronx, Minnesota analizând atmosfera şi trimiţând mesaje sovieticilor,sub forma:"Totul este în ordine" (V.B.Borovicka, 1997,p.77).

Acţiunea acestuia, în umbră, atrage totuşi atenţia americană,iar în urma descoperii de către FBI , este nevoit să declare adevărul. Lucrurile nu sunt totuși dezvăluite cu uşurinţă,iar punctul culminant al situaţiei este descoperirea unor tablete ale bărbatului, care conţineau praf de cerneală invizibilă(pe care o folosea în textele transmise către sovietici).FBI-ul folosindu-se de "prada" lor,îi propun acestuia o colaborare,ce consta în oferirea de informaţii excepționale, care să atragă decoraţia de către URSS,iar în urma consolidării încrederii sovieticilor în acesta, să furnizeze informaţii FBI-ului.

Perioada anilor 1960

Sfera relaţiilor internaţionale în această perioadă au avut un impact puternic în Republica Populară România. Intervenţia sovietică în Cehoslovacia, intitulată acţiunea BADEA, în vara lui 1968 a atras România pe lista statelor inamice blocului sovietic şi a conflictualizat situaţia.

Ofiţerii de informaţii operativi trimişi de români aveau menirea "să evalueze în ce măsură o asemenea intervenţie putea prejudicia suveranitatea României" (Mihai Pelin,1997,p.72) - Totuşi, Pacepa a dezinformat cu privire la evenimentele

din Cehoslovacia, susţinând că "măsurile luate de Partidul Comunist Cehoslovac reprezintă elemente fireşti…şi ele nu constituie nicidecum acţiuni de natură să afecteze interesele celorlalte părţi frăţeşti"(Mihai Pelin,1997.p.72).

Situaţia lui Nicolae Ceauşescu,deşi nu a fost prezentată astfel,era una dificilă,mai ales pentru că acesta nu a fost invitat să colaboreze la o astfel de "tâlhărie".În acelaşi timp, el a reuşit să ascundă acest lucru Occidentului, românilor inspirându-le sentimentul naţionalist şi desprinderea de URSS.

"Este cunoscut că în ţara noastră au fost trimişi agenţi de spionaj în calitate de diplomaţi, comercianţi , tehnicieni…dar şi sub acoperiri inofensive de turişti, vizitatori la rude…"[4].Spre exemplu: un cetăţean român întâlnindu-se cu un vechi "prieten" a fost îndemnat să treacă graniţa în Republica Federala Germană,fără paşaport. Această acţiune amplificată de trădarea "prietenului" a determinat predarea acestuia în faţa serviciilor secrete de spionaj, fiind într-un final nevoit să ofere informaţii în favoarea SUA.

Lucrurile nu au fost deloc simple şi nici minore. Obiectivul Kiru este o altă acţiune demarată de un reprezentant al unei firme comerciale din RFG, al cărui scop era de a recruta funcţionari români,cărora le oferea bani în schimbul unor documente. Vigilenţa serviciilor române s-a manifestat datorită unei interceptări la un telefon public, realizându-se filajul. Finalizarea a constat în arestarea celor doi.

Cum era privit spaţiul român în plan extern?

Victor Negulescu-general de divizie şi fost şef al Contraspionajului Militar,prezintă percepţia Italiei cu privire la sfârşitul României comuniste. Mihail Gorbaciov este considerat fondatorul,care a reuşit să schimbe cursul istoriei lumii contemporane. Situaţia delicată cu privire la emigrarea est-germanilor,apariţia Cortinei de Fier(1947) ,căderea zidului Berlinului au amplificat situaţia critică a Republicii Socialiste România în Blocul Sovietic.

În Italia se preconiza că îndepărtarea lui Nicolae Ceauşescu s-ar putea realiza în mod violent, deși, teoretic, Gorbaciov încerca normalizarea ţării. În același timp, s-au trimis la Bucureşti numeroase documente rezervate pentru informare, însă ele au fost considerate elemente ale propagandei

[4] Buletin intern pentru aparatul securitatii statului,volumul II(strict secret),exemplar nr. 1110 de pe http://www.cnsas.ro/documente/periodicul_securitatea/Securitatea%201968-1-01.pdf

anticomuniste. Televiziunea italiană prezenta revoluţia asemenea unui genocid al armatei şi securităţii.

Modificările apărute după 1989

Înlăturarea lui Nicolae Ceauşescu a produs haos şi schimbări majore. Totuşi, acest lucru nu înseamnă îndepărtarea sovietică din spaţiul românesc. Chiar Pavel Coruţ, într-o lucrare de-a sa susţinea că URSS-ul a încurajat din umbră ura pentru Securitate, considerând-o o organizaţie criminală. Mass-media a deţinut şi ea un rol important, încercând prin forţe permanente să intervină în culisele militare.

Dacă până în decembrie 1989, Ministerul Apărării Naţionale se afla în subordinea unui alt minister şi anume MAI (condus la vremea respectivă de sovietici), prezentând rapoarte perechii prezidenţiale, lucrurile se schimbă profund după revoluţia românească.

Astfel,se susţinea că "obiectivul muncii este omul…protecţia acestuia fiind o datorie de o mare cinste şi corectitudine profesională (Victor Negulescu ,2000, p65), fără a se mai impune devotamentul faţă de partid.

În ciuda faptului că statul român a fost primul, din care s-au retras trupele armate sovietice în 1958,în ciuda rezistenţei anticomuniste, decăderea comunismului a cunoscut o manifestare violentă, singura de altfel dintre ţările fost-comuniste. De ce? Schimbările s-au produs mult prea rapid, spre deosebire de Ungaria,care şi-a menţinut aceeaşi structură până în anii 1994-1999.

NUCLEUL lui Moruzov versus cazul Bagdad(2005)

Moruzov este promotorul stabilirii unui organism răspândit pe întreg mapamondul, care avea la bază infiltrarea,pentru a reuși să prevadă orice schimbare in plan extern. După moartea acestuia,situaţia se complică. SSI-ul(Serviciul Special de Informaţii) a luat decizia de a menţine existenţa acestui cadru acoperit, într-un mod neoficial.

Aceasta tactică a "spionajului din umbră" cunoaşte o continuitate şi în contemporaneitate prin evenimentele de la Bagdad. Astfel, Radu Godeanu, locotenent al Unităţii Militare "Tango" este însărcinat să plece în Irak ca ofiţer sub acoperire, prin angajarea la o firma americană. De facto, în atribuţiile lui intrau emiterea de informaţii statului. Specific spionajului, acesta se identifica cu oamenii din zonă prin limbă, haine, atitudine, fiind integrat în zonele supuse atacului.

Realizându-şi obiectivele pentru care a fost trimis, tânărul constată şi o oarecare implicare a ruşilor, în acest eveniment prin potenţialul feminin,cu care a avut ocazia sa ia contact.

Realizând o paralelă, ceea ce aduce în contemporan spionajul anilor ’90 constituit de prestigiosul Moruzov este reprezentat de apariţia unei companii private, pe baza securităţii militare, care pare a se implica în situaţia din Irak, prin ajutoare ,în special soldaţi, şi anume Blackwater.

Aceasta şi-a dovedit implicarea în susţinerea CIA-ului,urmărind să devină “arma informaţionala”.[5] Serviciul secret american a angajat Blackwater-ul în 2004 pentru a localiza şi asasina lideri ai Al-Qaida.

Compania se prezintă asemenea unui serviciu de securitate,al cărui scop este să asigure pacea. Totuși, problema de actualitate este lipsa de ştiinţă a parlamentarilor despre această iniţiativă a CIA-ului. Deci? Care este practic diferenţa între Serviciul de Securitate din anii 1940, ascunzând sub un con de umbră acţiuni de mare amploare si această noua companie, care s-a implicat în stabilirea securităţii,fără recunoaşterea în plan oficial?

Singura diferenţiere poate fi constituită de descoperirea acestei companii cu uşurinţă datorită principiilor democratice ,care predomină în lume: transparenţă, libera exprimare etc., spre deosebire de perioada comunistă, în care se contureză un control suprem asupra indivizilor,iar multe acţiuni, fie erau subminate, fie erau considerate inexistente în faţa populaţiei.

CONCLUZII

Admiţând toate elementele specifice spionajului prin: dispariţia în peisaj, supraveghere, spiritul sociabil,atitudinea de falsificator, evadarea etc., se poate argumenta prezenţa lor profesională încă din perioada secolului al XX-lea,pentru menţinerea securităţii.

Privind retrospectiv, în plan național “apărarea contrainformativă a României nu este o activitate restrânsă,executată numai de un număr mare de ofiţeri de informaţii. Este o STRATEGIE NAŢIONALĂ, în care trebuie să fie implicaţi şi cetăţenii. Însă, pentru ca cetăţeanul să poată fi implicat, trebuie să fie informat şi educat contrainformativ” (Victor Nita,2011,p.5).

Totuși, astăzi situaţia este diferită, pentru că securitatea nu mai este la nivel de stat, conflictul culminând de fapt cu inamici lipsiţi de identitate, dar cu activitate globală.

Bibliografie:

Site-uri online:

http://dexonline.ro/definitie/spionaj
http://securitatea-romaniei.blogspot.ro/

[5] http://www.antena3.ro/externe/compania-de-securitate-blackwater-angajata-de-cia-in-2004-sa-asasineze-lideri-al-qaida-78505.html

http://www.cnsas.ro/documente/periodicul_securitatea/Securitatea%201968-1-01.pdf
http://www.antena3.ro/externe/compania-de-securitate-blackwater-angajata-de-cia-in-2004-sa-asasineze-lideri-al-qaida-78505.html

Lucrări:

Victor NEGULESCU,2000.“De la informaţii la contraspionaj militar”, Bibliotheca, Bucureşti

Mihai PELIN,1997.”Culisele spionajului românesc”, Evenimentul Românesc, Bucureşti

Victor NITA, 2011. ”Nucleul-Enigma spionajului românesc”, Lucman, Bucureşti

V.B.BOROVICKA,1997.”Spionii KGB”, traducere din limba cehă de Helliana Ianculescu,Niculescu,Bucureşti

Posibilitatea constituirii unei uniuni monetare în afara uniunii economice. Studiu de caz: Aderarea României la zona euro în 2015

The possibility of forming a monetary union outside the economic union Case study: Romania's adherence to the euro zone in 2015

Iancu Luiza Mihaela

Abstract

Obiectivul acestei lucrări este de a ilustra posibilitatea constituirii unei uniuni monetara în afara uniunii economice. Pentru abordarea acestei probleme am utilizat teoria zonelor monetare. Am evidențiat condiționalitatea aderării unui stat la Uniunea Europeană și anume aderarea unei țări la Uniunea Europeană atrage după sine integrarea acestei țări în Uniunea Economică și Monetară, ceea ce implică adoptarea de către acea țară a monedei unice europene: euro. Studiul de caz se referă la posibilitatea României de a își atinge obiectivul de aderare la zona euro în 2015. Am realizat o analiză din punct de vedere al sferei politice și din punct de vedere al specialiștilor economici.

Concluzia lucrării este că uniunea monetară nu se poate realiza fără o uniune economică, iar impedimentele majore pe care concluzionăm că le are România din perspectiva aderării la zona euro subliniază importanța uniunii economice.

Abstract

This paper's objective is to ilustrate the possibility of accomplishing a monetary union outside the economic union. To approach this objective i used the optimum currency area theory. I adressed the conditions required for any state to accede to the European Union, meaning that in order to do so, all states are required to include themselves in the Economic and Monetary Union, which implies changing it's internal currency to the economic general: the euro. The case study refers to Romania's possibility of reaching it's objective of acceding to the euro zone by 2015. I have made an analisys based on the political sphere and also on the economic specialists' points of view.

This papers conclusion shows that the monetary union can not be achieved without a economic union, and i consider Romania's impediments to be major which underlines the importance of the economic union.

Introducere

După aderarea României la Uniunea Europeană, se impunea lansarea unui nou obiectiv: intrarea în zona euro. Această lucrare își propune să determine dacă se poate ajunge la o uniune monetară fără o uniune economică. Am ales această temă, deoarece consider că este un subiect care ține de actualitate și care are o importanță mare atât pentru economia României, cât și pentru cea a Europei, mai ales având în vedere instabilitatea zonei euro din prezent și obiectivul României de a adera la zona euro din 2015.

Pentru abordarea acestei probleme voi utiliza **teoria zonelor monetare optime**. Aceasta identifică raportul între beneficii și costuri și momentul oportun de intrare într-o uniune monetară. Conform teoriei, avantajele participării într-o uniune monetară depind de gradul în care țările din acea uniune formează o zonă monetară optimă. Părintele acestei teorii este Robert Mundell, care a scris în 1961 articolul *A Theory of Optimum Currency Areas*, publicat în revista *The American Economic Review*.

Pentru a determina dacă România va adera la zona euro din 2015, așa cum și-a propus, propun o analiză bazată declarațiile oamenilor politici din conducerea țării și ale analiștilor economici contemporani, din presă.

În urma acestei cercetări, voi descoperi importanța pe care o are o uniune economică și modul în care uniunea monetară este strâns legată de aceasta. În ceea ce privește aderarea României la zona euro, voi încerca să determin care ar fi șansele României să își îndeplinească obiectivul, având în vedere situația economică a anului 2013.

Către o uniune economică și monetară

„Conform art. 2 al TUE, obiectivul politicii economice și monetare îl constituia: promovarea progresului economic și social, asigurarea unui nivel înalt de ocupare a forței de muncă, crearea condițiilor pentru o dezvoltare susținută (prin realizarea spațiului intern fără frontiere); întărirea coeziunii economico-sociale, stabilirea unei uniuni economice si monetare inclusiv apariția la un moment dat, a monedei unice[6].”

Uniunea Europeană reprezintă un spațiu economic, social si politic in construcție. Apare ca o reuniune a statelor (membre) sub forma unui stat mare, compact. Astfel, în momentul în care încercăm sa uniformizăm statele, este normal să existe o serie de transformări ale structurilor economice, sociale și politice ale

[6] Iordan Gh. Bărbulescu, „UE – Politicile Extinderii”, ed. Tritonic, București 2006, pag. 470

statelor. Astfel, integrarea a îmbrăcat mai multe forme (este constituită din mai multe stadii). Mai întâi, „**zona de cameră liberă**, care reprezintă acea formă a integrării prin care două sau mai multe țări convin să înlăture barierele tarifare și netarifare dintre ele, pe baza unui acord preferențial de comerț, dar fiecare țară își menține propriile bariere comerciale în comerțul cu țările nemembre; **uniunea vamală**, ca formă de integrare prin care țările membre înlătură toate barierele în comerțul desfășurat între ele și adoptă un tarif vamal extern comun față de terți; **piața comună**, care reprezintă o uniune vamală în cadrul căreia liberalizarea mișcării bunurilor și a serviciilor este acompaniată de liberalizarea mișcării fluxurilor de factori între țările membre; **piață internă**, formă care presupune, în afara realizării unei piețe comune pentru libera circulație a bunurilor și serviciilor, creșterea coeziunii economice, armonizarea politicii sociale, consolidarea instituțiilor comunitare; **uniunea economică și monetară**, care se formează pornind de la piața internă unică, în cadrul căreia are loc creșterea gradului de armonizare a politicilor economice naționale, în special a celor vizând sfera monetar financiară, până la adoptarea unei monede unice și a unor instituții comune de gestionare a chestiunilor monetar financiare la nivel comunitar. „Decizia de a *inventa* o asemenea politică, a avut legătură cu existența unor mari decalaje între dezvoltarea UE și a SUA: PIB-ul european crescuse in ultimele decenii cu 2%, în timp ce PIB-ul SUA crescuse cu 2,5%; raportul populație ocupată/ populație activă era cu 15% inferior în UE celui înregistrat în SUA[7]". **Integrarea economică completă**, ca ultim stadiu al integrării în cadrul căreia unificarea politicilor economice este întregită prin stabilirea unei unități supranaționale ale cărei decizii sunt obligatorii pentru statele membre[8]".

Având în vedere ca unul dintre stadiile către integrare completă este uniunea economică și monetară, „toate țările care devin membre ale UE trebuie să adopte euro ca monedă de circulație, după o anumită perioadă, mai mult sau mai puțin extinsă[9]. Astfel, aderarea unei țări la Uniunea Europeană atrage după sine integrarea acestei țări în Uniunea Economică și

[7] Iordan Gh. Bărbulescu, „UE – Politicile Extinderii", ed. Tritonic, București 2006, pag. 470

[8] "Uniunea Economică și Monetară", lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO-2002/000-586.03.01.04.02 – "Formarea inițială în afaceri europene pentru funcționarii publici din administrația publică centrală" implementat de Institutul European din România in colaborare cu EUROMED – Euro Mediterranean Networks din Belgia, anul 2005. Lucrarea face parte din Seria Micromonografii – Politici Europene, 2005, Institutul European din Romania, Tiparit la MasterPrint super Offset, pag 1.

[9] Cristian Socol, Aura Niculescu, "Dilemele aderării României la UEM", articol extrat din revista "Economie teoretică și aplicată", nr. 2 (497), 2006, pag. 107

Monetară, ceea ce implică adoptarea de către acea țară a monedei unice europene: euro. Așadar, însăși aderarea la UE condiționează statele candidate să purceadă către o uniune economică drept criteriu de admitere sau nu în uniunea monetara, deoarece adoptarea monedei unice înainte ca statul să fie pregătit din punct de vedere economic poate avea costuri mari. Spre exemplu, Germaniei şi Italiei, care şi-au supraevaluat puţin monedele în momentul preluării euro, le trebuie ani de zile ca să corecteze greşeala. Pe de altă parte, aderarea la UEM este o decizie politică. „Tratatul de la Maastricht (tratatul constitutiv al Uniunii Europene – 7 februarie 1992) are ca scop convergența politicilor economice și unificarea celor monetare şi a stabilit criteriile pe care statele care sunt deja membre trebuie să le îndeplinească pentru a fi integrate in spațiul monetar european: „deficitul bugetar nu trebuie să depășească 3% din PIB; datoria publică nu trebuie să depășească 60% din PIB; rata inflației nu trebuie sa depășească cu mai mult de 1,5% media inflației celor mai *bune* trei țări din anul precedent; dobânzile nominale pe termen lung nu trebuie să depășească cu mai mult de 2% media dobânzilor celor mai *bune* trei țări din punct de vedere al inflației, iar din punct de vedere al cursului de schimb, țările trebuie sa participe cel puțin doi ani în ERM II, fără devalorizări unilaterale”[10].

Teoria zonelor monetare optime

Statul care aderă la o uniune economică are în vedere atât beneficiile, cât și costurile pe care le aduce aderarea. Esențial este ca beneficiile să fie mai mari decât costurile. „La nivel microeconomic, se pot identifica două costuri principale. Prima categorie se referă la costurile operaționale, necesare pentru adaptarea sistemelor la noua monedă. A doua categorie este reprezentată de provocări strategice care constau în redefinirea concurenței și apariția unor riscuri specifice. Astfel de riscuri pot fi cauzate de o rată defavorabilă cu are o țară ar putea intra în uniunea monetară. Economia în cauză poate intra cu o monedă depreciată, constatând astfel o competitivitate în creștere, dar și presiuni asupra prețurilor prin importuri scumpe sau cu moneda apreciată și cu riscurile pierderii competitivității până au loc reglajele prin alte instrumente (de exemplu, aderarea la zona euro la un curs prea mare de schimb ar determina o competitivitate mai redusă a exporturilor, ceea ce va afecta negativ procesul de creștere economica; în schimb, un curs de schimb pentru care

[10] Cristian Socol, Aura Niculescu, ”Dilemele aderării României la UEM”, articol extrat din revista ”Economie teoretică şi aplicată”, nr. 2 (497), 2006, pag. 108.

moneda ar fi depreciată în raport cu euro va genera creșterea inflației)[11]."

Teoria zonelor monetare optime urmărește să identifice mai exact raportul între beneficii și costuri și momentul oportun de intrare într-o uniune monetară. Părintele acestei teorii este Robert Mundell, care a scris în 1961 articolul *A Theory of Optimum Currency Areas*, publicat în revista *The American Economic Review*. Teoria are la baza ideea că avantajele participării într-o uniune monetară depind de gradul în care țările din acea uniune formează o zonă monetară optimă. Mundell a descris conceptul de *zonă monetară optimă* ca fiind „spațiul în care factorii de producție și forța de muncă sunt perfect mobili[12]." Astfel, zona optimă de circulație a unei monede este definită prin raportare la criteriul economic al gradului de mobilitate, atât intern cât și extern a factorilor de producție. Avem astfel criteriul mobilității factorilor de producție. O critică la această definiție vine din partea lui Herbert Grubel, care spune că definirea conceptului de către Mundell implică ca, pe termen lung, întreaga lume sa devină o zonă monetară optimă: „Din moment ce mobilitatea este în funcție de timp si crește foarte mult o dată cu trecerea timpului, concluzia logică ar fi că, pe termen lung, zona monetară optimă va fi întreaga lume[13]." De Grauwe susține același lucru și anume că în timp o uniune monetară între toate statele nu se va evita, ca și urmare a creșterii gradului de integrare economică, însă „îi expune pe participanți la anumite riscuri economice[14]". Flexibilitatea salariilor și a prețurilor este foarte importantă, deoarece lipsa acestei condiții face ca singurul mecanism de ajustare rămas să fie variația cursului de schimb real, care are ca efect variația cursului de schimb nominal. Pierderea controlului direct asupra ratei de schimb nominale reprezintă un cost. James Ingram precizează că „integrarea economică poate reduce necesitatea ajustărilor cursului de schimb. Prin prisma acestui criteriu, o zonă integrată economic apare ca o zonă total integrată din punct de vedere financiar, în care există posibilitatea finanțării eventualelor deficite private și publice fără nici un fel de presiuni asupra cursurilor de schimb sau asupra ratelor dobânzii[15]"

Mckinon a fost cel care a definit pentru prima oară clar și explicit conceptul de zonă monetară optimă :

[11] Aura Gabriela Socol, „Costuri ale adoptării unei monede unice. Analiză prin prisma teoriei zonelor monetare optime", articol din revista Economie teoretică și aplicată, vol. XVIII, nr. 2, 2011, pag. 90-91

[12] Robert Mundell, „A Theory of Optimum Currency Areas", The American Economic Review, vol 51, nr. 4, 1961, pag. 660

[13] Herbert Gruben, „The theory of Optimum Currency Areas", Canadian Journal of Economics, vol. 3, no.2 Mai 1970), pag. 320

[14] Paul de Grauwe „Economia uniunii monetare, ed. Cartier, Chișinău, 2009, pag. 72

[15] Cernea Silviu, „Teoria zonelor monetare optime", ed. Universității de Vest, Timișoara, 2006, p. 32

„o zonă monetară în care o monedă unică și un curs valutar flexibil constituie cea mai bună soluție pentru atingerea a trei obiective importante: ocupare deplină, echilibrul balanței de plăți și stabilitatea prețurilor interne[16]".

Uniunea monetară este dificil de realizat fără uniunea economică deoarece asta presupune ca un stat care are ca monedă națională euro, dar nu este integrat economic să se gestioneze singur, nebeneficiind de avantaje precum uniunea vamală care înlătură toate barierele în comerțul desfășurat între țările membre și adoptă un tarif vamal extern comun față de terți sau piața intern care presupune realizarea unei piețe comune pentru libera circulație a bunurilor și serviciilor. În scopul unei economii prospere și sustenabile, uniunea economică reprezintă metoda, iar uniunea monetară reprezintă instrumentul de aplicație.

Studiu de caz - Este România pregătită să adere la zona euro în anul 2015?

Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că Tratatul de la Maastricht oferă un număr de criterii pe care statele aspirante trebuie să le îndeplinească pentru a adera la uniunea economică și monetară, însa îndeplinirea acestor criterii nu este suficientă. Criteriile respective sunt considerate suficiente în condițiile de stabilitate a uniunii, altfel se riscă o destabilizare masivă. În momentul prezent, zona euro se confruntă cu o criză care deja a afectat economii considerate puternice (Italia – considerată a treia economie europeană - este puternic afectată de criza zonei euro). Acest lucru face dificilă aderarea unor state (deși membre UE, cum este România) la zona euro, deoarece euro are acum nevoie de stabilitate, iar în cazul în care moneda unică va crea probleme pentru România, consecințele se vor vedea atât pe plan intern, cât și pe plan european, ceea ce ar duce la o adâncire a crizei zonei euro.

Pentru a determina care ar fi șansele României să adere la zona euro am extras o serie de articole din presă care tratează subiectul, cu mențiunea că punctul de interes este focalizat pe declarațiile date de persoane avizate în domeniu (membrii ai conducerii statului, analiști economici etc). Deși este de apreciat intervenția jurnaliștilor, am ales să nu luăm în cadrul analizei intervenția autorilor, pentru a nu fi atrași într-o luptă mediatică a conducerii versus opoziție.

O viziune politică...

Astfel, Traian Băsescu declara pe data de 11 noiembrie 2011 faptul că România își menține obiectivul de a adera la zona euro în 2015 făcând niște previziuni care ne dau motive bune de

[16] Ronald Mckinnon, „Optimum currency area", articol scris în *American Economic Review*, nr. 53, an 1963, pag. 715

optimism pentru următorii 2 ani (deficit bugetar de 1,9% în 2012 și deficit bugetar 0% pentru 2013 – în condițiile în care criteriul impus de Maastricht vizând deficitul bugetar este de maximum 3%). Președintele României a făcut această declarație la Berlin, în prezența cancelarului german Angela Merkel care i-a răspuns președintelui „Am cea mai mare stimă şi cel mai mare respect[17]", referindu-se la eforturile României de a își echilibra bugetul. Un răspuns diplomat. În aceeași zi, însă, presa germană publica declarații care contrazic optimismul președintelui. Ministrul de interne bavarez, Joachim Herrmann respingea posibilitatea ca România să adere la zona euro așa repede, invocând o „rată incredibil de ridicată a corupției[18]" și lipsa unui sistem judiciar independent. Stephan Mayer, deputat, merge mai departe, afirmând că „România ar trebui să fie privită ca un posibil candidat pentru faliment[19]," iar din vorbele lui reiese faptul că primirea unei alte țări prematur în zona euro ar însemna că Uniunea Europeană nu a învățat nimic din criza din Grecia (sugerând, printre rânduri, că aderarea Greciei s-a făcut prematur). Un alt deputat, Gerold Reichenbach considera că „nici nu are rost să se discute despre aderarea altor țări în zona euro[20]", la momentul actual.

O săptămână mai târziu, Traian Băsescu revine asupra afirmațiilor făcute și transmite un mesaj prin care arată că si-a domolit puțin optimismul și atenționează faptul că nu sunt suficiente criteriile de la Maastricht, în condițiile în care nu există o economie performantă. Astfel, spusele președintelui demonstrează faptul că este necesară o uniune economică ca să putem începe să vorbim despre o uniune monetară: „...daca nu ai o economie performantă, intrarea în zona euro este o eroare care va aduce probleme și României și zonei euro.[21]" Această a doua declarație a fost făcută de Traian Băsescu la postul public de radio al țării pe care o conduce. Astfel, prima declarație a fost făcută în zona europeană, iar a doua a fost făcută în cadrul frontierelor naționale. În acest

[17] Bianca Toma, „Romania în zona euro în 2015? Bruxelles-ul stabilește data după ce Bucureștiul îndeplinește condițiile", 11 nov 2011, http://www.adevarul.ro/adevarul_europa/Romania-Traian_Basescu-zona_euro-Bruxelles-Angela_Merkel_0_589141463.html

[18] Constantin Pescaru, „ Politicienii germani nu vor România în zona euro", 11 nov 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/politicienii-germani-nu-vor-romania-in-zona-euro-1133070

[19] Constantin Pescaru, „ Politicienii germani nu vor România în zona euro", 11 nov 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/politicienii-germani-nu-vor-romania-in-zona-euro-1133070

[20] Constantin Pescaru, „ Politicienii germani nu vor România în zona euro", 11 nov 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/politicienii-germani-nu-vor-romania-in-zona-euro-1133070

[21] Alexandru Grigore, „ Zona euro, misiune imposibilă pentru România?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220

moment trebuie să ne întrebăm dacă declarația de pe 11 noiembrie a fost cumva un element de diplomație, o declarație care releva de fapt eforturile pe care le face țara pentru a își echilibra bugetul. Oare revenirea asupra declarației a fost influențată de afirmațiile din presa germană? Istoria ne duce cu gândul la un comportament asemănător cu cel al președintelui Franklin Roosevelt al cărui discursuri către poporul său (care la vremea respectivă era puternic ancorat în izolaționism) erau în general ambigue, în sensul că el nu își declara deschis planurile pe care le avea privind asumarea de responsabilitate a Statelor Unite ale Americii în ceea ce privea pericolul constituit de statele agresoare (nazismul Germaniei, Italia și Japonia), evitând astfel controversele în cadrul propriului sau popor. Pe plan extern însă, el se apropia de Marea Britanie și de Franța. Obiectivul lui Roosevelt a fost ca SUA să răspundă amenințării naziste, obiectiv pe care la atins, odată cu intrarea Americii în al Doilea Război Mondial[22]. Deși situațiile sunt în mod absolut diferite, putem totuși observa o asemănare în ceea ce privește modul de abordare al problemei față de părțile implicate.

La data la care președintele revenea asupra celor spuse, apare un nou actor din zona președintelui care pare să își alinieze spusele cu declarația inițiala a lui Traian Băsescu. Premierul Emil Boc anunța că într-adevăr, România își menține obiectivul de a adera în 2015 și mai mult de atât, va înființa un „comitet interministrial[23]" care să gestioneze trecerea la moneda unică. Așadar, iată că vedem cum conducerea țării începe să se antreneze, cel puțin teoretic, pentru aderarea la zona euro.

Leonard Orban, consilier prezidențial, luminează puțin motivele pentru care s-a stabilit anul 2015 ca obiectiv pentru aderarea la zona euro: „Decizia de a stabili drept țintă de aderare la zona euro anul 2015 a avut la bază necesitatea continuării reformelor. Fiecare cetățean al României va fi afectat de lipsa sau de încetinirea acestor reforme structurale[24]."

Guvernatorul Băncii Naționale a României, Mugur Isărescu privește cu scepticism aderarea la moneda unică, dar nu neapărat datorită economiei țării, ci datorită situației precare în care se află zona euro momentan: "Dacă lucrurile nu se clarifică în zona euro, mai avem timp să schimbăm termenul

[22] Henry Kissinger, „Diplomația", Editia a II-a, București, edit. ALL, 2007, pag. 333-346

[23] Alexandru Grigore, „ Zona euro, misiune imposibilă pentru România?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220

[24] Leonard Orban, declarație publicată în articolul „Leonard Orban: România nu îndeplinește condițiile de intrare în zona euro", 25 mai 2011, http://www.ziare.com/bani/euro/leonard-orban-romania-nu-indeplineste-conditiile-de-intrare-in-zona-euro-1096952

de a trece la moneda euro[25]." Evidențiază de asemenea și amplitudinea logistică a trecerii practice la noua moneda afirmând că am avea nevoie de „300-400 de tiruri de bancnote și monede și o cantitate de vreo 3-4 ori mai mare cu moneda care trebuie strânsă și distrusă." Consilierul lui Mugur Isărescu, Adrian Vasilescu este de părere că, din contră, situația din Grecia ar putea grăbi aderarea României la zona euro. Așadar, el vede posibilă (nu neapărat și probabilă sau benefică) aderarea în 2015 datorită posibilității ca Uniunea Europeană să dorească întărirea zonei euro prin extindere. Așadar, el este de părere că am putea „să ne trezim mai repede în euro decât ne-am aștepta[26]".

Ce spun analiștii economici?

Lucian Davidescu și Nouriel sunt de acord în privința unui aspect: indiferent dacă vom adera la zona euro în 2015 sau nu, măsurile luate în acest sens sunt binevenite. Lucian Davidescu consideră aceste măsuri ca o metodă prin care România își păstrează „reperele și direcția. În caz contrar există riscul să se piardă și mai mult în tranziție."[27] Tot el atrage atenția asupra faptului că Grecia „s-a otrăvit cu credit ieftin" și că „dacă statul român intră prea repede în zona euro, nivelul de trai nu se mai poate alinia decât printr-o inflație locală, care nu ar fi deloc binevenită." Nouriel comentează de asemenea graba României de a adera, afirmându-și neîncrederea față de reușita României de a-și atinge obiectivul: „Nu cred că România va putea adera la zona euro în 2015 pentru că nu cred că sunteți pregătiți și cred că este bine să așteptați un an sau doi pentru a fi gata. Este drept că dacă aderați aveți parte de niște beneficii. Nu faceți cum a făcut Grecia, așteptați un an sau doi până când sunteți în forma de care este nevoie[28]."

Președintele Ing Bank din România, Mișu Negrițoiu, pune eșecul aderării în 2015 pe seama instabilității zonei euro, la fel ca Mugur Isărescu. Negrițoiu nu consideră că 2015 ar fi un termen pentru aderarea la zona euro, ci mai degrabă pentru a discuta serios această problema: „Zona euro nu va primi noi membri până când situația economică nu se va stabiliza cât de cât,

[25] Alexandru Grigore, „ Zona euro, misiune imposibilă pentru România?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220

[26] Adrian Vasilescu, declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html

[27] Alexandru Grigore, „ Zona euro, misiune imposibilă pentru România?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220

[28] Alexandru Grigore, „ Zona euro, misiune imposibilă pentru România?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220

iar acest lucru nu se va întâmpla prea curând. Asta este valabil pentru toate țările care vor să adere la euro, nu doar pentru România[29]". Și el, ca și alți declaranți care nu consideră obiectivul României a fi real/posibil, amintește de cazul Greciei.

Specialistul BNR, Lucian Croitoru salută efortul de reforme necesare pentru aderarea la zona euro, dar menționează că anul 2015 a fost stabilit cu ceva timp în urmă. Datorită faptului că s-a produs o schimbare a condițiilor, o amânare a termenului este foarte posibilă. Acesta amintește de cazul Greciei, ca fiind o intrare prematură și se declară adeptul unei amânări „pentru a fi bine pregătit, nu doar cosmetizat, decât o intrare cosmetizată care să creeze probleme românilor ulterior[30]."

Cea mai grafică predicție vine din partea analistului Ionel Blanculescu, care afirmă că aderarea la zona euro ar înseamnă o întoarcere la începuturile anului 2000, ceea ce ar fi, evident, o greșeală: „În 2002, PIB-ul României era de aproximativ 40 de miliarde de euro, în timp ce în 2011 PIB-ul României ajunge la 115-120 de miliarde de euro. Ne vom întoarce la începuturile anului 2000[31]". De asemene, el anticipează o cădere masivă a nivelului de trai, de 50%.

Așadar, observăm că predomina opiniile conform cărora România nu va intra în zona euro în anul 2015, în pofida obiectivului fixat de conducerea țării. Declarațiile de mai sus ilustrează importanța aderării României mai întâi la o uniune economică, motivând faptul că fără aceasta, statul roman nu ar putea să susțină moneda unică. Astfel, costurile de aderare s-ar putea dovedi mai mari decât beneficiile. Un avantaj pe care l-am obține în urma aderării la euro ar fi „eliminarea riscului valutar, care ar mări exporturile și ar putea atrage o serie de investiții străine[32]". Majoritatea specialiștilor invocă cazul Greciei, care s-a aflat în imposibilitatea de a menține o economie prosperă și se află acum în criză. Criza s-a extins din Grecia și a contaminat inclusiv Italia, deci putem spune că zona euro este momentan instabilă. Așadar, statul roman trebuie să asigure un cadru economic și financiar sănătos, pentru că în caz

[29] Mișu Negrițoiu, declarație publicată în articolul „Mișu Negrițoiu: Nu văd România în zona euro mai devreme de 2020", 18 oct 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/misu-negritoiu-nu-vad-romania-in-zona-euro-mai-devreme-de-2020-1127994

[30] Lucian Croitoru, declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html

[31] Ionel Blanculescu, declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html

[32] Cristian Socol, Aura Niculescu, "Dilemele aderării României la UEM", articol extrat din revista "Economie teoretică și aplicată", nr. 2 (497), 2006, pag. 108.

contrar, România s-ar putea afla în dificultate.

Concluzii

În urma analizei consider că uniunea economica este indispensabilă pentru o uniune monetară, deoarece fără o uniune economică, cea monetară nu ar fi sustenabilă și ar rezulta fragmentarea uniunii monetare.

Aderarea unui stat la zona euro înainte ca acesta să fie complet pregătit este o eroare deoarece o asemenea acțiune poate rezulta în destabilizarea zonei euro, pe lângă faptul ca îi va aduce statului mai mult costuri decât beneficii și nu va rezulta într-o economie prosperă și sustenabilă. Ca atare, pe baza declarațiilor analizate, putem concluziona că cel mai probabil este ca România să nu adere la zona euro in 2015, deoarece nu are o economie puternică, nu îndeplinește cu brio criteriile impuse de Maastricht, iar șansele ei sunt diminuate și de situația precară în care se regăsește zona euro momentan. Totuși, nu pot afirma cu certitudine că această presupunere va fi transpusă în realitate deoarece termenul este la 3 ani distanță, însă pe baza strictă a materialelor analizate, pot spune ca România nu va adera la zona euro în 2015.

BIBLIOGRAFIE

Cărți:

1. **Bărbulescu, Iordan Gh**., „UE – Politicile Extinderii", ed. Tritonic, București 2006
2. **Cernea Silviu,** „Teoria zonelor monetare optime", ed. Universității de Vest, Timișoara, 2006
3. **De Grauwe, Paul,** „Economia uniunii monetare, ed. Cartier, Chișinău, 2009
4. **Kissinger, Henry,** „Diplomația", Editia a II-a, București, edit. ALL, 2007

Reviste:

5. **Gruben, Herbert,** „The theory of optimum Currency Areas", *Canadian Journal of Economics*, vol. 3, no.2 Mai 1970
6. **Mckinnon, Ronald,** „Optimum currency area", articol scris în *American Economic Review*, nr. 53, an 1963
7. **Mundell, Robert,** „A Theory of Optimum Currency Areas", *The American Economic Review*, vol 51, nr. 4, 1961
8. **Socol, Aura Gabriela,** „Costuri ale adoptării unei monede unice. Analiză prin prisma teoriei zonelor monetare optime", articol din revista *Economie teoretică și aplicată*, vol. XVIII, nr. 2, 2011
9. **Socol, Cristian, Niculescu, Aura,** "Dilemele aderării României la UEM", articol extrat din revista *"Economie teoretică și aplicată"*, nr. 2 (497), 2006, pag. 107
10. "Uniunea Economică și Monetară", lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO-2002/000-586.03.01.04.02 – "Formarea inițială în afaceri europene pentru funcționarii publici din administrația

publică centrală" implementat de Institutul European din România in colaborare cu EUROMED – Euro Mediterranean Networks din Belgia, anul 2005. Lucrarea face parte din Seria Micromonografii – Politici Europene, 2005, Institutul European din Romania, Tiparit la MasterPrint super Offset, pag 1.

Articole internet:

11. **Blanculescu, Ionel,** declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html - accesat la 3.02.2012
12. **Croitoru, Lucian,** declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html - accesat la 3.02.2012
13. **Grigore, Alexandru,** „ Zona euro, misiune imposibila pentru Romania?", 18 nov, 2011 http://www.business24.ro/macroeconomie/zona-euro/zona-euro-misiune-imposibila-pentru-romania-1502220 - accesat la 3.02.2012
14. **Negrițoiu, Mișu,** declarație publicată în articolul „Mișu Negrițoiu: Nu văd România în zona euro mai devreme de 2020", 18 oct 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/misu-negritoiu-nu-vad-romania-in-zona-euro-mai-devreme-de-2020-1127994 - accesat la 3.02.2012
15. **Orban, Leonard,** declaratie publicata in articolul „Leonard Orban: Romania nu indeplineste conditiile de intrare in zona euro", 25 mai 2011, http://www.ziare.com/bani/euro/leonard-orban-romania-nu-indeplineste-conditiile-de-intrare-in-zona-euro-1096952 - accesat la 3.02.2012
16. **Pescaru, Constantin** „ Politicienii germani nu vor România în zona euro", 11 nov 2011, http://www.ziare.com/economie/zona-euro/politicienii-germani-nu-vor-romania-in-zona-euro-1133070 - accesat la 3.02.2012
17. **Toma, Bianca,** „Romania în zona euro în 2015? Bruxelles-ul stabilește data după ce Bucureștiul îndeplinește condițiile", 11 nov 2011, http://www.adevarul.ro/adevarul_europa/Romania-Traian_Basescu-zona_euro-Bruxelles-Angela_Merkel_0_589141463.html - accesat la 3.02.2012
18. **Vasilescu, Adrian,** declarație publicată în articolul „Când va trece România la moneda euro?", 28 sept 2011, http://www.agenda.ro/news/news/46741/cand-va-trece-romania-la-moneda-euro.html - accesat la 3.02.2012

Un nou pericol la adresa securităţii internaţionale: Islamo-terorismul

Coşcodaru Iulian Mihai
Student, Şcoala Naţională de Studii Politice şi Administrative, Facultatea de Administraţie Publică, an II
Student, Universitatea Nicolae Titulescu, Facultatea de Ştiinţe Economice, an III

Rezumat

De-a lungul istoriei, lumea a fost zguduită de numeroase războaie şi de două conflagraţii mondiale, în urma cărora balanţa de putere a fost greu de echilibrat. Securitatea militară a devenit principalul obiectiv al actorilor internaţionali. Astăzi ameninţările la adresa securităţii nu sunt exclusiv de ordin armat, ci vizează dimensiunile non-militare ale conceptului. Lucrarea abordează subiectul fundamentalismului islamic și se concentrează pe rolul religiei în evenimentele petrecute la 11 septembrie 2001 în SUA și pe conflictele din Orientul Mijlociu din anul 2011, pentru a ilustra ideea conform dihotomia democrație islamică - islamo-terorism[33] este un pericol pentru sistemul politic și de securitate la nivel internațional.

Abstract

Throughout history, the world was rocked by numerous wars, after which the balance of power was hardly balanced. Military security has become the objective of international actors. Today, security threats are not exclusively military, its also cover the non-military dimensions of the concept. This paper addresses the issue of Islamic fundamentalism and focuses on the role of religion in the events of 11 September 2001 in the U.S. and in the Middle East conflict in 2011 to illustrate that the dichotomy Islamic democracy - Islamic terrorism is a threat against the international security.

Cuvinte cheie:

Fundamentalism Islamic, securitate, atacuri teroriste, democrație islamică, islamo-terorism

[33] Jean-Francois Revel, Revirimentul democratiei,trad. Dan C. Mihailescu, Bucuresti, Humanitas, 1995, p.299

Lumea contemporană se află prinsă în mrejele unui paradox al securităţii: pe de o parte tehnica avansează, existând din ce în ce mai multe modalităţi de apărare şi protecţie, iar organizaţiile naţionale şi internaţionale militează pentru democraţie, pace şi respectarea drepturilor omului. Pe de altă parte, asistăm astăzi la o accentuare a instabilităţii pe scena mondială cauzată de evenimentele din Orientul Mijlociu sau de atentatele teroriste din SUA, Londra sau Madrid. Astfel, fundamentalismul religios a devenit o gravă primejdie pentru securitatea internațională, ceea ce evidențiază determinarea etnico-religioasă a conflictelor de natură politică sau militară subliniată de Samuel Huntington în „Ciocnirea civilizațiilor". În aceste context, fundamentalismul Islamic urmărește instituirea legii islamice prin intermediul Islamului politic[34], democrațiile vestice fiind considerate dușmani veritabili ai acestuia.

Având în vedere cele descrise anterior, lucrarea prezentă pornește de la ipoteza: „Fundamentalismul islamic reprezintă o amenințare la adresa securității internaționale" și susține incompatibilitatea islamului cu democrația, promovând islamo-terorismul amintit de Revel.

Potrivit lui Barry Buzan[35], în cazul securităţii, discuţia priveşte preocuparea de a fi liberi de ameninţări. Când această discuţie se poartă în contextul unui sistem internaţional, securitatea vizează capacitatea statelor şi societăţilor de a-şi menţine identitatea, independenţa şi integritatea funcţională. Buzan distinge între cinci sectoare ale conceptului de securitate: sectorul militar, economic, de mediu, societal și politic.

„Concise Oxford Dictionar of curent English" defineşte fundamentalismul ca fiind respectarea strictă a preceptelor religioase, în special în cazul religiei islamice.[36]

Islamul este una dintre religiile monoteiste (alături de creştinism şi iudaism), semnificaţia arabă a termenului fiind aceea de 'supunere' - supunere faţă de Allah. Învăţătura de bază relevă existenţa unui singur Dumnezeu atotputernic care a creat lumea, islamul fiind caracterizat printr-

[34] Scott Rachel, An official Islamic response to the Egyptian al-jihad movement, Journal of Political Ideologies, 39-61,2003, p. 42

[35] Barry Buzan, New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century, International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 67, No. 3(Jul., 1991), pp.439-450

[36] Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului, Centrul de Studii Strategice de Securitate, MapN, BUCUREŞTI, 2002, p.34

un monoteism sever. Se evidenţiază un tradiţionalism accentuat, în care nu contează frontierele, fiind promovat un stat divin. Voinţa Domnului este supremă, aşa cum apare în shari'a- "calea cea dreaptă prescrisă" (de Allah), ce grupează poruncile divine aşa cum sunt enunţate în Coran şi în "tradiţiile profetului", interdicţiile islamice referitoare la modul în care este organizată societatea.[37]

Fundamentalismul depăşeşte graniţele unei mişcări extremiste, fiind o filosofie şi o credinţă care se bazează pe un sistem valori bine conturate şi selective. Expresia sa directă este terorismul islamic al cărui rol este să aducă islamismul, prin orice fel de mijloc, la conducerea planetei.

Islamul politic este cea mai importantă parte a gândirii Islamite moderne, fondat de către Hassan al-Banna, care l-a văzut ca pe o ideologie a individului, statului și societății.[38]

În primul rând, „ciocnirea civilizaţiilor" prezisă de Samuel Huntigton opune lumea occidentală, capitalistă unei lumi musulmane caracterizată prin respectarea valorilor tradiţionale ale credinţei sale. Extremiştii islamici urmăresc islamizarea societăţilor în ansamblul lor, prin promovarea Cărţii Sfinte. Există în acţiunile acestor militanţi, tendinţa de naţionalizare a comunităţilor musulmane, bazată pe unul dintre versetele Coranului, potrivit căruia "Voi sunteţi cea mai bună adunare ivită din oameni" (Coran, 3, 110). [39] Hassan al-Banna, fondatorul Islamului politic, considera că religia şi statul sunt una şi aceeaşi entitate şi dorea să readucă comunitatea musulmană la starea iniţială, militând pentru dreptate socială şi moralitate publică, precum şi pentru naţionalismul islamic – „umma"[40]. Mohamed Talbi afirmă că "umma este un concept coranic : ea se defineşte ca o comunitate spirituală unică, indivizibilă, centrată pe relaţia cu divinitatea. Nu are conotaţii rasiale, politice, culturale, sociale, patriotice sau geografice". Istoricul propune alăturarea termenului de "umma" unui adjectiv, rezultând astfel conceptele de "al-umma al-'arabiyya" (naţiune arabă) sau "al-umma al-islamiyya" (naţiune islamică).[41] Astfel, fundamentalismul islamic reprezintă o ameninţare la adresa securităţii internaţionale, fiind identificat cu acest

[37] Thoraval Yves, Ulubeyam Gari. *Lumea musulmană*, Bucureşti, Enciclopedia RAO, 2003

[38] Scott Rachel, op cit., p.42

[39] Sitaru Laura. *Gândirea politică arabă: concepte – cheie între tradiţie şi inovaţie*, Iaşi, Polirom, 2009, pp. 15-28

[40] Scott, op.cit.,p.42

[41] Mohamed Talbi în Sitaru Laura. Gândirea politică arabă: concepte –cheie între tradiţie şi inovaţie, 2009, p.107

naţionalism –umma- în virtutea căruia consideră că toată lumea islamică este o identitate unică şi singulară, care trebuie să lupte împotriva necredincioşilor lumii vestice.

În al doilea rând, în numele legii islamice, grupurile islamice fundamentaliste au dus războiul sfânt- Jihadul. Majoritatea experţilor, înţeleg jihadul într-un sens militar, fiind aşteptat ca statele islamiste –dar al-Islam- să se angajeze în războaie împotriva comunităţilor externe non-islamiste- dar al-harb[42] . Urmărind manifestul „The neglected duty" scris de Abd Al-Salam Faraj, se observă că acesta promovează utilizarea violenţei pentru îndeplinirea scopurilor fundamentalismului islamic. Astfel, textul redactat într-un limbaj simplu şi accesibil tuturor oferă o justificare pentru acţiunea militară: scopul (statul islamist) scuză mijloacele (asasinatele).[43] În acest context, jihadul are două componente[44]: prima vizează păstrarea unităţii religioase a lumii islamice, ceea ce presupune acţiuni împotriva liderilor arabi corupţi şi impunerea shari- ei; cea de-a două componentă urmăreşte desfăşurarea unor acţiuni împotriva duşmanilor statelor arabe-SUA, Europa şi Israel.

În continuare, atacurile teroriste produse în America la 11 septembrie 2001 dovedesc modul în care securitatea internaţională este afectată de fundamentalismul islamic. Revendicată de gruparea Al- Qaeda , tragedia din dimineaţa acelei zile, când au fost deturnate patru avioane cu pasageri şi distruse turnurile gemene-World Trade Center, este parte a aşa numitei ideologiei Osama Bin Laden, axată pe trei dimensiuni: globală, regională şi economică. [45] Această ideologie reiese din discursurile sale, care depăşesc graniţele unei simple ameninţări la adresa Vestului pentru protecţia musulmanilor, fiind tratate teologice care justifică violenţa şi ura faţă de Occident într-un cadru musulman. Documentul lui Bin Laden intitulat "Islamul moderat este o metanie pentru Vest," este unul dintre documentele cele mai importante ale Al-Qaeda. În el, musulmanii moderaţi sunt condamnaţi pentru că au încercat să coexiste paşnic cu non-musulmanii. „Ofensiva Jihad" este susţinută ca fiind nu doar legitimă, ci şi

[42] Scott, op.cit.,p.43

[43] Ibidem,p.49

[44] Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului, Centrul de Studii Strategice de Securitate, MapN, BUCUREŞTI, 2002, p.33

[45] DENIS MCAULEY, The ideology of Osama Bin Laden: Nation, tribe and world economy, Journal of Political Ideologies (October 2005), 10(3), 269–287

obligatorie. Musulmanii sunt îndemnaţi să urască întotdeauna, să discrimineze şi să-i umilească pe non-musulmani, ceea ce înseamnă că războiul lui Bin Laden este un război total, fără cale de reconciliere. [46]

În aceeaşi ordine de idei, Orientul Mijlociu a devenit în anul 2011 scena unor revolte sângeroase, cu implicaţii asupra întregii securităţi internaţionale. Începută în Tunisia, "primăvara arabă" provoacă fiori întregii lumi. Căderea liderului tunisian a avut un efect de domino în spaţiul Orientului Mijlociu. Astfel, revoluţiei de iasomie, i-au urmat evenimentele din Egipt, care au provocat puternice îngrijorări pe scena internaţională. Alternativa înlocuirii liderului Mubarak cu "Frăţia musulmană" trezeşte spaimă în forurile de securitate, factorul religios fiind uşor folosit pentru manipularea unei societăţi copleşite de sărăcie, care resimte hegemonia economică a Occidentului şi care este, mai nou, marcată de o revoluţie sângeroasă. Posibilitatea unor guverne islamice reprezintă un factor de instabilitate pentru ţările vecine şi implicit pentru securitatea internaţională. Riscul ce decurge în mod inevitabil de aici este reprezentat de ameninţarea Jihadului, cu ajutorul căruia militanţii islamişti doresc înlăturarea liderilor arabi ce duc o politică bazată pe naţionalism, pentru promovarea valorilor Islamului tradiţional, implicit a egalităţii tuturor arabilor. "Fraţii musulmani" susţin înlăturarea de la putere a lui Mubarak, profitând de situaţia conflictuală apărută în Egipt pe fondul nivelului de trai scăzut al populaţiei şi lipsei de capacitate a autorităţilor pentru rezolvarea protestelor, ceea ce demonstrează o guvernare deficitară, aflată în neconcordanţă cu modelul democratic promovat în globalizare.

Având în vedere cele amintite anterior, susţin perspectiva unui islamo-terorism, în defavoarea unei democraţii islamice, deoarece sunt de părere că deşi importanţa organizaţiilor religioase s-a diminuat, se observă totuşi o tendinţă a cetăţenilor de a face apel la partea mistică, sacră a existenţei lor, religia fiind un sprijin şi o speranţă pentru depăşirea problemelor actuale. Fenomenul religios este puternic conturat în zonele ce se confruntă cu sărăcie extremă, suprapopulare, malnutriţie, subdezvoltare sau zone încununate de conflicte cu motivaţii etnice sau spirituale. Astfel, credinţele religioase pot lua forme politice si adeseori, pe fondul unor eşecuri de

[46] Yannis A. Stivachtis, Searching for justice and salvation: islamic fundamentalism as a challenge to western-centric international order: *THE CASE OF AL QAEDA,* Research Institute for European and American Studies, 2009, pp. 11-12

modernizare pot duce la acţiuni fundamentaliste.

Concluzii

Lucrarea prezentă argumentează în favoarea ipotezei „Fundamentalismul islamic reprezintă o ameninţare la adresa securităţii internaţionale", adepţii acestei mişcări urmărind să instaureze Islamul ca religie universală. În virtutea acestui scop, aşa cum am arătat anterior, jihadul este singura modalitate de a instaura „sharia" şi de a-i pedepsi pe toţi necredincioşii occidentali. Ideologiile câştigă, aşa cum susţine MCauley[47] hegemonie culturală prin faptul că oferă un mod de viziune asupra lumii, ceea ce face şi Islamul sau Al-Qaeda. Lupta pentru democraţie a popoarelor arabe din ţări precum Tunisia, Egipt sau Libia este pusă sub semnul întrebării de acţiunile unor grupări islamiste, din interiorul cărora par a se ridica succesorii actualilor lideri. În aceste condiţii este incert pentru ce luptă acele popoare. Dornici de a se elibera de sub conducerea autocratică, aspirând la libertate şi respectarea drepturilor, acei oameni îşi pot vedea idealurile strivite de valorile tradiţionale ale Islamului, promovat în forma lui cea mai dură de militanţii islamişti. Ajunşi la putere, acestora le va fi uşor să pornească un război sfânt împotriva occidentalilor. Astfel, securitatea internaţională este ameninţată de creşterea influenţei fundamentalismului islamic la nivel societal, iar balanţa de putere trebuie să rămână echilibrată pentru păstrarea păcii la nivel mondial.

[47] Mcauley, op.cit. p.16

Bibliografie:

1. Buzan Barry, New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century, International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 67, No. 3(Jul., 1991)
2. Mcauley Denis, The ideology of Osama Bin Laden: Nation, tribe and world economy, Journal of Political Ideologies (October 2005), 10(3)
3. Revel Jean-Francois, Revirimentul democratiei,trad. Dan C. Mihăilescu, Bucuresti, Humanitas, 1995
4. Scott Rachel, An official Islamic response to the Egyptian al-jihad movement, Journal of Political Ideologies, 39-61,2003
5. Sitaru Laura, Gândirea politică arabă: concepte –cheie între tradiţie şi inovaţie, Iaşi, Polirom, 2009
6. Terorismul. Dimensiune geopolitică şi geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului, Centrul de Studii Strategice de Securitate, MapN, BUCUREŞTI, 2002, p.33

7. Thoraval Yves, Ulubeyam Gari. *Lumea musulmană*, Bucureşti,Enciclopedia RAO, 2003
8. Yannis A. Stivachtis, Searching for justice and salvation: islamic fundamentalism as a challenge to western-centric international order: *THE CASE OF AL QAEDA,* Research Institute for European and American Studies, 2009

Criterii de redactare a articolului în revista „Diplomacy & Intelligence"

Articolul trebuie să pornească de la o *ipoteză sau întrebare de cercetare* în cadrul domeniului disciplinar al ştiinţelor sociale, politice, economice, a relaţiilor internaţionale şi de securitate şi/sau să urmărească tematici relevante pentru societatea internaţională şi românească contemporană. Articolul trebuie să ofere *contribuţii originale de cercetare empirică şi/sau teoretică*.

Criterii formale

Articolul trebuie să respecte următoarele criterii formale:

- 3 -7 pagini
- Font Palatina Linotype cu caracter de 12, cu diacritice
- Spaţiere la 1,5 rânduri
- Indent 2 dreapta/stânga

Structura articolului:

- Numele şi Prenumele autorului (o scurtă biografie – 2-3 rânduri)
- Abstract – 5-10 rânduri – Română şi Engleză/Franceză
- Cuvinte cheie
- Corpul articolului
- Concluzii

Reguli de citare: Citare în text

- *Volum de autor*

(Mandelbaum 2002, p.23) sau pentru mai multe pagini – (Mandelbaum 2002, pp.23-25)

La Bibliografie se citează astfel

Mandelbaum, *Michael 2002*. *The ideas that conquered the world: Peace, democracy, and free markets in the twenty-first century*. New York: Public Affairs.

- *Articol în jurnal academic*

Citare în text (Lipson 1991, p.32)

Bibliografie

Lipson, Charles 1991. Why are some international agreements informal? *International organization*, 45, 495–538.

- *Capitol în volum colectiv*

Citare în text

(Keohane 1983)

Bibliografie

Keohane, Robert. 1983. "The Demand for International Regimes.'' In *International Regimes*, ed. Stephen Krasner, 56–67. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Articolele vor fi trimise pe adresa valeriua@gmail.com şi vor fi supuse atenţiei Consiliului Ştiinţific pentru obţinerea acceptului de publicare.

http://www.strategiiaplicate.ro/

© Centrul de Strategii Aplicate

2013